

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő s kiadó tulajdonosnál utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny főlvetetik s pontosan és jutányosan közlötetik.

Figyelmeztetés Előfizetésre. Testvér kettős lapjainkra folyvást előfizetheti, Budapesten: borítékalanul s házhoz küldéssel féltévre 5, borítékosa helyben vagy postán 6 pengő forinttal. Vidéki pártfogóitól az előfizetési díjt biztos alkalom, szorgalom-vagy gyors-kocsi al al hibátlan cím-beküldés mellett uri utca 453 sz. Trattner-Károlyi házba tisztelettel kéri utasíttatni a szerkesztőség.

FOGLALAT. Magyar-és Erdélyország: Cnévm előlépt. Ké sz p é n z é s k ö l e s ö n; Legújabb mozgalmaink; Bihar-megyei követszámló gyűlés tánczteremben; követszámló megelégülés; türelmetlenkedés gyakorolva liberal által; indítványzó vendég; hitó tanácsai intézvények heveskedés; új meg új recriminációk; pótlék a pestmegyei gyűléshez; Debreczeni közlés; védegyelet iránti hidegség; városi új előjárók; a többi mint eddig Csongrádi olvasó-egyesület; s nemzetiség körüli buzgalom. Zs-lában követszámló gyűlés; követszámló helyeselve; új törv. fölélt commentár; jövő iránti remények; védegyelet; thiró-választás; nemesi adó st. Budapesti napló; nemzetiség tánczvizgalmában; színházi hírek; dunánkon gőzös jár; halottkémlés; rablási merény; új katonai laktanya; buzdító szer irók számára; rendőri éberség; megjelent új munka; színházunkról kellemetlen hírek; duna-gőzhajózás terjedéséről remény folyaminkon.

Ausztria (tudnivalók a közelebbi közpár-műkiállítását illetőleg.)
Anglia (látogatási tervek; examineri hasonla. Franciaország. s Amerika között; O'Connell s repealügy; igazgatás és kécsapongások a nép között; Normandi hírfelépő; kormányi lelkes eljárás a nevelésügyet illetőleg; fontos lépések ez ügyben egyebütt is.)
Franciaország (válaszfőirat; Guizot jelentése a moztásjog mibenlétéről; költségkivetési tárgyalások; Villemain életrajza; törv. javaslatok jegyzéke st.)

Magyar- és Erdélyország.

Ó es. s ap. kir. fels. Békés megyében Schlotterbeck testvérek vezetéke-nevének Rélyre változtatását kegy. megengedni méltóztatott.

Zalatnai kincstári segédügyvéd Demén János ugyanottani kincstári ügyvédé s kir. igazgatósági ülnökké neveztetett ki, az erdélyi k. főszámvévőségénél megürült két díjnoki helyre pedig Henzenberger Fer. és Szász Adám.

Ké sz p é n z é s k ö l e s ö n.

Zálog. Pénz, kereskedés, hitel és bankintézetek dolgába számvetés nélkül becsátkozni szintolly sikeretlen dolog, mint lópor nélkül háboruszkodni, vagy látsók nélkül csillagászni. Mert az eredmények tudása nélkül, mit itt csak számok mutathatnak, nemesak ezélja ninesen, sőt a várt hasznok helyett károkat aratunk, ha reményinket csak ábrándra építjük. Ez okból talán nem veszi roz néven az igen tisztelt közönség, ha értekező előadásában eddig követett, bár hírlapokban nem igen szokott, modorát a pénz és hitel dolgában tovább is folytatja: és hol a közönséges arithmetika elégtelen a kiszámításokra, magas számvetéseket használ; különben ezen gyansítások classicus korszakában azt vélhetné az igen tisztelt közönség, hogy értekező előadásit, számaít, mire pénzügyét alapítja, légből kapkodta legyen. Kivált midőn sokszor olly dolgokat kénytelen mondani, mellyek egyelőre lehetlennek látszanak, például hogy egy jól intézett jegybank 50 év alatt több mint 100 millió forint birtokába jöhet, mellyekkel az elmaradott haza szükségéinek legtöbb részét fedezni lehetne: hogy egy jó hitelintézet pontosan és hűségesen kezelve a lakosokat a goromba bukástól megmenti, a kamatot esökkenti, és a fekvő jöszág árát két, sőt három annyira is emeli stb. mint alább látni fogjuk. Mind ezek csak számokkal s nem másképen bizonyíthatók: s ha a kegyes olvasó értekező számtanait felfogni nem képes, magára vessen: pedig a váltójogtudós, ha a kereskedelmi számtant (arithmetica mercantilis) nem tudja, bizony csak kontárkodni fog szaktudományában. Igaz, hogy e tudomány, bár lényeges része legyen is a váltójognak, fájdalom! iskolákban még sem tanítatják; de magány-szorgalom által a tanodák ezen fogyatkozását kipótolni mindenkinek szabad. A számok tekintélyek által magokat korlátoztatni nem engedik. Egyébaránt hogy mégis a mennyire eszközölhető, vitatásit ollyanokkal is felfogathassa, kik a kereskedelmi számtanban járatanak — mit vétkül tulajdonítani hazánkban senkinek sem lehet: — a hol csak lehet, kiszámított táblákkal fog a dolgon segíteni.

Nemesak hazánkban, hanem Európa minden tartományban ez előtt két három és négy századdal ha valaki kölcsönpénzt vett fel, kamatot nem fizetett; hanem használatul többnyire fekvő jöszágot mutatott ki, v. is zálogot adott, mellyeket a hitelező addig birt, míg a pénz visszafizettetett. Az esztendőnként fizetendő kamatok első nyomát találjuk 1647d. évi törvényinkben, hol is III. Ferdinand ki-

rályunk a 144. t. cikkben ezt 100tól 6ra határozta. Azon időtől fogva nemesak ez egyszerű törvény nél maradt hazánk: sőt a hitelezők nyilvános kárára a közkamatok tiltattak is, ha csak a hátralevő törvényes kamat új kötelező levélbe nem foglaltattott, azon csudálatos indokból, mivel a gyümölcs gyümölcsöt nem terem. Mai napig is ezen törvény mellett sínylődünk: bár Európának minden országában minden hitelintézetnél sőt minden nagyobb tőzsernél is a közkamatok (interusurii interusurium) számba vétetnek.

Schol sincsen már Európában a zálogadás olly divatban, mint hazánkban: melly már magában is eléggé tanusítja, hogy pénzünk kevés van, hitelintézetünk pedig épen semmi; különben biztos zálogra készpénzt mindig lehetne felvenni.

A zálogok általjában kétfélék: gyümölcsözök és gyümölestelenek. Ha valaki pénzért az adóstól földet, v. hazát veszen által, ez neki gyümölcsöz, és kamatait fizeti; ellenben ha ezüst vagy arany drágaságokat kap zálogban, ezek nem gyümölcsöznek, csak biztosítják a hitelezőt, hogy kölcsön adott pénze kamatostul meg fog fizettetni.

Itt azon kérdés gördül elő, hogy a hitelező ne károsíttassék: micsoda értékű fekvő jöszágot, vagy házat kelljen neki általvenni kiadott pénz fejtében? Hogy erre felelni lehessen, elsőben is azon kérdés támad: örökbe leszen e a gyümölcsöz zálog általadva, vagy határozott időig? mert természetes, hogy az örök áron általvett jöszágnak a kamatokat tökéletesen fedezni kell: azaz hogy egyik fél se esalódjék, a zálogos jöszágnak annyit kell behozni évenként, mennyi a fölvetett pénznek kamata, p. o. ha valakitől 10 ezer forintot fölveszek 6% tel. ennek kamata 600 ft. s így a jöszágnak évenként 600 ftot kell behozni és ennek valóságos beese

$$\frac{600}{0,06} = 10.000 \text{ ft. —}$$

ha pedig a 10.000 ftot 4% kamattal vettem fel, akkor azon jöszágnak valóságos beese, mellyet a hitelezőnek általadok s melly évenként 600 ftot hoz, többé nem 10000 ft., hanem

$$\frac{600}{0,04} = 15000 \text{ ft. — ha a kamat 3%$$

$$\frac{600}{0,03} = 20000 \text{ ft. —}$$

s így mennél kisebb a kamat, a fekvő jöszágnak valóságos beese annyival több. Ha tehát mint fön láttuk a hitelintézetek a kamatokat esökkentik, akkor a fekvő jöszágok beesét emelik. Hogyan van? — hát nem az ősiség, hanem a kamatláb határozza meg a földbirtok beesét? Hisz eddig azt tartottuk, hogy fekvő jöszáginknak azért van olly esekély ára, mert azokat senki sem kívánja az ősiség terhe miatt megszerezni, s így kevés levén a vevő, az ár is alacsony. S ime most meg azt látjuk, hogy a jöszágnak beesét a kamatláb határozza, mellynek semmi köze az ősiséggel. És ez nines is másképen, mert ha a roz vásárnak az ősiség volna oka, akkor az olly birtokok ára, mellyeket az ősiség terhe nem nyom, sokkal tetemesebb volna: azonban mit látunk? azt hogy földbirtokaink akár legyenek ősiség terhe alatt, akár nem, igen alacsony áron kelnek, s ennélfogva, mindaddig, míglen a kamatláb hazánkban 6% alul nem fog állani, nemesak illendő ára soha sem lesz a földnek, de még ezenfölül a külföldi pénzirtokosoknak mindenkor igen nyeresiményes leend Magyarországon földbirtokot vásárlani; kivált midőn előre látható, hogy az értelem szaporodásával, az ipar emelkedésével, a 6 pet kamat magát fön nem tarthatja, sőt tapasztalásból világos, hogy annak minden országban esökkenni kell, mint már a jobban rendezettekben esökkent is. Csak ez uton emelkedik a földbirtok ára és beese, s zűnik meg amaz indigenatusi inger, melly hazánkat minden

oldalról ostromolja. Innen magyarázható a tőzsereknek is azon axiomája: hogy miveletlen ország-beli földekre kölcsön adni nyeresiményes vállalat.

De kérdés: hogyha a zálog nem örök időkkig, hanem bizonyos évekig adatik által, tudva levén annak évi jövedelme: mit adhat azért a pénzirtokos úgy, hogy az a kiszabott idő alatt épen amnyi hasznót hozzon neki, mennyit hozott volna tőkepénze. Ezt a kiszámítási számvetés mutatja, például általveszek pénzem fejében olly jöszágot, mellynek évi jövedelme vagy hasznóbére 500 fr. a jöszágot nem adják tovább mint 30 esztendőre által, ha esalatozni nem kívánok, 6 pet kamattal nem adhatok érte többet mint

$$\frac{500}{0,06} \left(1 - \frac{1}{1,03^{30}}\right) = 6882 \text{ ft. } 42 \text{ den. } *$$

ha a kamat 3 pet, adhatok a jöszágért

$$\frac{500}{0,03} \left(1 - \frac{1}{1,03^{30}}\right) = 9800 \text{ ft. } 21 \text{ den.}$$

Az irt példa világosan mutatja, hogy ugyanazon birtoknak beesarát nem a váltó törvény vagy ősiség hanem egyedül a kamatláb módosítja, a kamatlábat pedig, mint fenebb láttuk, a hitelintézetek mellyről nagyobb világosság okaért ide egy rövid táblát melléklünk.

Kiszámítoló és zálogos tábla
korábban fizetett évi jövedelem

Kiszámított vagy zálog-évek	4% kamattal		4 1/2% kamattal		5% kamattal		5 1/2% kamattal		6% kamattal	
	fr.	p.	fr.	p.	fr.	p.	fr.	p.	fr.	p.
1	96	15	100	00	104	00	108	00	112	00
2	192	30	200	00	216	00	232	00	248	00
3	279	45	297	00	324	00	352	00	380	00
4	366	60	396	00	432	00	464	00	496	00
5	453	75	495	00	540	00	576	00	612	00
6	540	90	594	00	648	00	688	00	728	00
7	627	105	693	00	756	00	792	00	828	00
8	714	120	792	00	864	00	896	00	928	00
9	801	135	891	00	972	00	1008	00	1040	00
10	888	150	990	00	1080	00	1120	00	1160	00
11	975	165	1089	00	1188	00	1232	00	1272	00
12	1062	180	1188	00	1296	00	1344	00	1384	00
13	1149	195	1287	00	1404	00	1456	00	1496	00
14	1236	210	1386	00	1512	00	1568	00	1608	00
15	1323	225	1485	00	1620	00	1680	00	1720	00
16	1410	240	1584	00	1728	00	1792	00	1832	00
17	1497	255	1683	00	1836	00	1904	00	1944	00
18	1584	270	1782	00	1944	00	2016	00	2056	00
19	1671	285	1881	00	2052	00	2128	00	2168	00
20	1758	300	1980	00	2160	00	2240	00	2280	00
21	1845	315	2079	00	2268	00	2352	00	2392	00
22	1932	330	2178	00	2376	00	2464	00	2504	00
23	2019	345	2277	00	2484	00	2576	00	2616	00
24	2106	360	2376	00	2592	00	2688	00	2728	00
25	2193	375	2475	00	2700	00	2800	00	2840	00
26	2280	390	2574	00	2808	00	2912	00	2952	00
27	2367	405	2673	00	2916	00	3024	00	3064	00
28	2454	420	2772	00	3024	00	3136	00	3176	00
29	2541	435	2871	00	3132	00	3248	00	3288	00
30	2628	450	2970	00	3240	00	3360	00	3400	00

Ha valamely évenkénti tartozás korábban fizetetik, mint mit a kötött szerződés kíván: a határozott időig járó kamatok lehuatnak: és ezt nevezik kiszámítolási tábla. Lássuk elsőben a kiszámítolást, azután a zálogot példákban. Tartozás évenként fizetni 4680 ft. 50 p. az, azonban szeretném ebbeli tartozásomat most mindjárt 1 1/4 évre előre letenni, kötelezőlevelem 6 petről szól, kérdés: ha a hitelintézet 5 1/2 % tel beszámítol, mit fizetek? Az 5 1/2 pet rovat alatt kikeresem az 1 1/4 évre szóló számot és illy arányt állítok

$$100 : 162,6188 = 4680,50 : x = 7611 \text{ ft. } 37 \text{ p.}$$

azaz 1/2 fokkal lejjebb kiszámítolva
fizetek 7611 ft. 37 p.
Ha 6 pettel kiszámítolna, kellene fizetnem
100 : 161,5731 = 4680,50 : x = 7562 f. 43 p.
az intézet nyeresiménye . . . 48 f. 94 p.

Ha pedig egész egy fokkal s így 5 pettel számítol ki az intézet, fizetek 7660 f. 95 p.

$$p = \frac{k}{r} \left(1 - \frac{1}{1+r^n}\right)$$

's ezt kifizetvén 1 3/4 évig mivel sem tartozom az intézetnek.

Meg kell itt egyszer mindenkorra jegyezni, hogy a' milly jótékonyak sőt bátran mondhatjuk mulhatlanul szükségesek a' számító táblák, olly nagy vigyázattal kell azokat szerkeszteni. Közlött tábláinkban az utolsó számok jósaéért nem kezeskedhetünk, vagy is egy kis pénznek század része helytel közöl hibásan lehet följegyezve, mivel a' Vega 7 mantissája logaritmaival számítánk; hol az utolsó szám hibás is lehet. Ki egészen pontos táblákat akar kiszámítani, ezt csak a' Logarithmorum thesaurus által eszközölheti.

Az ide mellékelt táblából láthatni azt is, mint zálogos táblából láthatni hogy a' hite l i n t é z e t, melly a' földbirtokosak fölségelésére 's a' szigorú váltótörvények által eszközöltetnizokott károsítás mellőzésére fölláttatik, akármely birtokra, akárhány évre mennyi pénzt adhasson kölcsön. Mert tervezve van ugyan, hogy a' hitelintézet a' földbirtok csak 1/3 részéig adjon kölcsön, miszerint magát a' bukástól megóhassa. Ez ugyan elővigyázatra mutat, de sem a' földbirtokosokat ki nem elégíti, sem elegendő alapja nem mutatkozik. Mert ezen szó a' j ó s z á g b e c s á r a olly határozatlan, mellyre sem a' hitelintézet jövedőjét, sem a' kölcsönvevő boldogságát nem alapíthatja. Ugyanis minden jószágának becsára két tekintetbe vehető; vagy úgy, mit az darabonként eladva más ugyanazon eladott jószágokhoz képest; vagy úgy, mennyit annak évi jövedelme a' szokott kamat föltétele alatt igényel. Amaz általános imez pedig valószínűs becsárának nevezhető. Az általános becsárral egy hitelintézetnek semmi köze, mert ez olly nagy is lehet, mellynek 1/3 a' hitelintézetet kiadott pénzéiránt nem biztosítja. Ez ugyanis függ nagyrészt a' becsárgától, az erős és pompás gazdasági épületektől, mellyek nem kamatoznak, a' nagy erdőségektől, mellyek talán kevés hasznót hoznak. És az olly általános ár kitanulása talán lehetetlen is, vagy ha némileg lehet volna is, 's becsé által kimutatható lenne, ezért jót senkisésem áll. Mivel mindenestre a' földbirtok olly különböző részekből áll, hogy azok megbecsülése, és így a' hitelintézet biztosítása végett, a' törvényhatóságok szakértő egyedeke, úgy mint mezői gazdákra, erdőszőkre, kőművesekre, ácsokra 'sat. szorulnak, kiknek becsüjökért a' felelősség terhét a' hatóságok magokra nem vehetik; ellenben a' valószínűs becsé, melly csupán az évi jövedelmet mutatja ki, sokkal biztosabban meghatározható vagy gazdasági jegyzőkönyvekből, vagy haszonbéri lajstromokból vagy vállalkozók és jómódu haszonbérlok ígéreteiből. Például ha valamely földbirtokos olly jószágára kívánna pénzt kölcsönvenni a' hitelintézetből, melly biztos kimutatás szerint évenként 15 ezer forint jövedelmez, kérdés: a' hitelintézet hogy magát tökéletesen biztosítsa, 's mennyire lehet a' kölcsönvevőt is elegendőképen fölségíthesse: mit fizethet a' kölcsönvevőnek olly föltétellel, hogy a' kamatláb 5% legyen, a' zálogban átvett birtok pedig 30 év múlva a' birtokos kezére visszakerüljön? Megtekintvén az ide mellékelt táblát úgy találjuk, hogy 5% kamat mellett 30 évi törlesztéssel évenként 100 forint jövedelmező jószágért fizethetni 1537 ft 24 1/2 pénz ebből az egyenes arány utján ki lehet számítani, mit adhasson a' hitelintézet a' fenirt zálogra

100 : 1537 ft 24 1/2 = 15000 : x = 230586 ft 75 den. azaz a' hitelintézet hitelét a' jószág valószínűs hasznára építvén maga veszélyeztetése nélkül egyszerre adhat a' kölcsönvevőnek, ha évenként 30 esztendőig folyvást 15000 forintot fizet vagy maga a' birtokos, vagy annak haszonbérloje = 230586 ft 75 den. és 30 év múlva ingyen visszaadván a' zálogban tartott jószágot, nemesak ezen kiadott tőkepénzt, hanem annak minden kamatait is egy fillérig megkapta. E' mellett a' földbirtokosnak olly kedvezéseket is nyújthatott, hogyha az tartozását pontosan nem fizethette, a' hitelintézet beszámított, ha pedig azokat ideje előtt behozta, kiszámított, 's így ez esetben sem károsulhatott. Illy fölszámítások mellett mivel a' jószág sokkal többet ér, mint a' mit a' bank érte fizetett 's így általános ára nagyobb, a' hitelintézet nem károsulhat, sőt azon esetre is biztosítva van, ha az évi fizetésnek hosszas elmaradása miatt a' jószágot eladni kellene; mert az általános becsé mindig nagyobb a' valószínűsénél. E'képen az általános becsének 1/3 részire való kölcsönadás elmaradhat annyival is inkább, mivel a' zálogos idő-

beli és az örökös ár között mindig nagy különbség létezik: a' felvett példában ugyanis ha a' zálogos idő x = végetlen, vagyis a' jószág örökben el van adva, annak valószínűs becsé 5% kamatlábal

100 : 2000 = 15000 : x = 300000

v. is a' jószág valószínűs ára lenne a' szükségesen fölülpompás épületeket, talán semmit jövedelmező erdőségeket, a' föld gyomrában lehető éreket, közszen 'st. eff. nem számítván: 300000 ft, a' hitelintézet pedig fizetett 230586 ft 75 den. 's így teljességgel nem károsulhatott; és illyen becsárért a' hatóságok is kezeskedhetnek, szemmel tartván mindenestre a' zálogos jószágot 's annak kezelését. Egyébaránt a' most említett tábla bővebben leszen kidolgozandó, hogy mind a' hitelező, mind a' hitelezvényes minden körülmény közt tudja magát mihez tartani, és különösen a' kölcsönvevő az intézetet ne gyanúsítsa, hanem világosan lássa, mit adhat az intézet kimutatott zálogára vagy hypothekájára; a' leszámítolás és fölszámítolásra nézve, mellyek az intézet jövedelmi hasznait tenni fogják, szinte olly táblákat szükség még is kidolgozni, mert csak az olly nyilvánosság szerez bizodalmat és népszerűséget a' hitelintézetiránt, látván annak hasznait és jótékonyágát, sőt a' váltótörvények mellett, ha csak minmagunkat tönkre tenni nem kívánjuk, elmulhatlan szükségét. Mert mint felebb is említve volt, a' szigorú váltótörvény hitelintézet nélküla földbirtokosra nézve valószínűs átok a' hazában, melly a' nélkül, hogy a' kereskedést elősegélte volna: a' tőkét a' váltóüzlet által a' pénzeszsárság terére szorította: 's így a' haza, a' váltótörvényeket, — mellyek hitelintézet nélkül időelőttek, ha hitelintézetek nem létesülhetnek, majd későbbben is megszüntetni lesz kénytelen. Mert a' jószágok hirtelen elkoboztatásával, mit a' váltótörvények igénylenek, nemesak az adós tetemesen hanem a' hitelező is szerfölött károsodik, és csak a' pénzes zsidóság v. uzsoráság nyer, melly testület öszszetartó levén egy intézi árveréseit, hogy ó mentül tetemesebben nyerjen, bár az adós teljesen tönkre jut, a' hitelezők pedig tetemesen károsulnak, 's így a' zsidóság vállalkozó szelleminél fogva is lassankint minden pénznek egyedüli birtokába fog jöni; 's híhető, pénzerejével a' váltótörvények szigorúsága mellett magának az emancipatiót bizonyosan kivinni, 's így a' nemzetet öszszeolvadniso ha nem fog. Ha tehát Colbertként a' földművelést a' kereskedésnek áldozatul vinni nem akarjuk: egy nyomos hitelintézet elkerülhetlen. (Folyt. köv.)

Legujabb mozgalmaink. Láttuk a' mult számban: milly alapföltételek mellett szólhatni azon nyilvánosságról, mellyet a' P. H. első kiálta ki a' hazában 's azóta hegyen innen hegyen túl utána kiabált, ki csak a' haladás emberei közé kívánt számítani; de mi ennél nagyobb fontosságú, láttuk ugyanott, minő tárgyak hozhatók nyilvánosság elibe főnálló sajtóviszonyaink között: 's még is ha végig futjuk a' közel létűnt 3—4 évet, ellenkezőleg azzal, mit jól fölfogott helyzetünk 's kellőleg méltányolt saját érdekünknel fogva kell vala tennünk, ollyas forumként látjuk kihirdetve 's elfogadva a' nyilvánosságot, mellytől nemesak hogy följebbvitelnek helye többé nincsen — mi bizonyos tárgyakra nézve még megengedhető — hanem ezenfölül olly bíróság gyanánt ismértették el, mellynek ítélő körén kívül sőt fölül bármily ügy e' hazában nem eshetik. Vétkes könnyelműség volt részükről szorosabb discussio nélkül olly óriási hatályt tulajdonítani a' nyilvánosságnak, azok pedig kik hivatva érzik magokat téveszmék 's álfogalmak gyéritése 's illetőleg derítése 's tisztítására, szigorú megrovást érdemlő hanyagságról vádoltathatnának, ha eszünkbe nem ötlenek, miként lelki betegségeknel szintűgy mint testi bajoknál csak a' lázroham átvonulta után reményelhetni a' szelidebb enyhítőszernek kívánt sikerét. Sőt még a' dolognak ezen természetes fölfogása 's az ebből keletkező meggyőződés — miszerint addig, míg a' tévelygő büszkeségül tekintü tévelyegni, jobbara elvesztett munka lenne minden törekvés, melly őt jobbra utra vezesse — még ha e' meggyőződés nem menthetné is föl ama vádalól az illetőket, minden bizonynyal felelősségtől mentekké leszenek azon körülmény elgondolásánál, mihez képest Magyarország első tekintélye, az egykor hódoló tisztelettel fogadott hazafi ugyszólván siket fülekbe dörgé vészt sejtő keble fájdalom-sajtolta szótátat 's igen közel állott azon ponthoz, melly közmegismerés helyett általános félreismerés nevével viseli. Szomorú, ha komolyan elgondoljuk, amde tagadhatlanul igaz 's ép a-

zért, mert kiki saját meggyőződésből tudja hogy igaz, alig foghatni meg, miért vagyunk olly nehézkesen lassúk annak jóvá tevésiben, mit olly rohanó sebességgel hibáztunk; azonban lélektani okból ez is megfeythető, mivel nem kis önmegtagadás kívántatik arra, hogy mit éveken át jónak híve hibásan eszelekvénk, annak hibás voltát megismerve ellenkező eszelekvés által tévedésünket nyilván bevallani ne áttaljuk.

Itt kérdőre vonhatna valaki mondván: mutatnókki azon tárgyakat, mik aligmult korszakunk folytatában aként kerültek nyilvánosság elé, miként jól értett érdekünknel fogva sajnálnunk kell, hogy azok e' sorsban bármily okból részesültek. Mi, kik a' nélkül is olly eszmék körül használjuk parányi erőnket, melly eszméket az óriás hatalmu közvélemény ugyszólván közvetlenül védszárnyai alá fogadott, 's miknek megtámadóit ennél fogva előbb utóbb jól meg is fogja csapdosni vakmerőségökért — mi a' főnebbi kérdés által, ha arra kielégítő részletekben akarnánk megfelelni — szerfölött nagy szorultságnak lennénk kitéve, mivel le kellene vonnunk a' leplelt ollyanokról is, miket még most egészen földeríteni nem volna tanácsos; de különben is nem szándékunk tetteleg elkövetni azt, mit másokban leginkább rosszalunk, a' miért is jelenleg csak annyit fogunk — a' főnebbi kérdésre vonatkozólag mondaní, mennyi állításink igazolására elkerülhetlenül szükséges, egyebet pedig érintetlenül hagyunk részint hogy lapársaink irányában minden discretiot szemünk elől ne téveszszünk, részint pedig hogy az érlelő időtől várjuk azok kifejlését, mik még most nem egy magyarnak igen elronthatnak szája izét.

Az emberi szellem természeténél fogva szünet nélkül magasbra törekszik, 's midőn e' törekvéseinél külformák által látja magát leszorítva vagy körülygőzve, intensív ereje folyvást növekszik 's ha a' szorítékok lassankint nem tágvulván szabadabb működést nem engednek, az önmagára visszakényszerített erő vagy annyi rugalmasságot fejtki, minél fogva elvégre a' szorító köteleket egyszerre szét-pattantja, vagy önmagát fölemésztyve senyvedez hatást nem engedő parányi körében. Ha a' szellemi törekvések ezen törvényit a' polgári társaság szerkezetében gondoljuk, egyik esetben anarchia, másikkban despotismus leend a' végeredvény. Minden erő, 's így a' szellemnek örök munkásságu ereje is eszelekvés által nyilatkozik, 's csupán hatásiban ismerhető meg; olly igazság ez, mellyre a' mindenség legnagyobb szerű jelenetét 's legparányibb tüneményei naponként sőt percenként új meg új bizonyítványokat nyujtnak a' gondolkodni szerető embernek; uralkodik ezen örök törvény az erkölcsi világban is, ugyanazért társas létünk ezerféle bonodalmai közt szintűgy föllelhető mint bármily életműves munkálkodásnál.

Van azonban 's pedig figyelmet érdemlő különbség e' törvények nyilatkozásit illetőleg az erkölcsi és anyagiak között; itt ugyanis következeiseikben szemléljük a' ható erőket 's eredményeit szerint mérjük azok számát, irányát, jelentőségeit személyesítve áll az erő előttünk 's még mielőtt működése következevényit csak sejtethnők is, tisztán látjuk, milly irányban hat 's minő értékkel bír, a' melly körülmény már magában eléggé tanúsítja bölcs rendelkezését az örök lénynek, melly ez utóbbi esetben már az eredmények bekövetkezte előtt megengedé látunk a' tényezők természetét 's különirányu gravitatiojít 's pedig azon oknál fogva, mivel az erkölcsi és szellemi törekvéseknél szabad akarat határoz, 's így a' felelősség legközelebb minket szabad akaratú embereket ér, míg amott vagy is az anyagiaknál olly felelősségről szó sem lehet, mert az ott uralkodó változhatlan törvények irányában nekünk csak negatív szerep jutott.

E' nézeteket társadalmi viszonyinkra alkalmazva képesek leszünk fölfogni 's kellőleg megítélni egyrészt: mi a' reformer bármely állodalomban 's mi lehet annak földadata; más részt meg kimutathatjuk a' h a t á r v o n a l o k a t, m i k e t t u l l é p n i e n e m s z a b a d 's m e l l y e k e n h a m é g i s t u l h á g o t t, b i z t o n e l m o n d h a t j u k, m i k é n t a z v a g y n e m é r t e h i v a t á s á t 's n e m i s m e r é e' h i v a t á s n a g y s z e r ű f ö l a d a t á t, v a g y p e d i g m i n d e z t t u d v á n l e l k i s m é r e t l e n s z á n d é k k a l t o v á b b m e n t, m i n t m e n n i e s z a b a d l e t t v o l n a.

Reformer vagy újító bármely főnálló polgári szerkezet mellett nem egyéb, mint a' főnkijelöltük formakötelek elleni szellemi törekvések személyesi-

tője: 's földadatul mást nem tűzhet ki maga elé, mint tágitni a szorító nyűgöket 's a társadalmi életműködésnek szabadab mozoghatást biztosítani. Ha fölteszszük hogy a reformator öntudatos működés embere, első kellékül fogják tőle megkivánni azt, hogy ismerje a határt, mellyen túl tágitó törekvéseinél messzebb mennie nem szabad, ha erről — bármely percében kérdőre vonatván, számot adni nem tud, vagy mi szinte olly nagy — hiba — ha ez iránt őt kérdőre vonni elmulasztottuk — ujjáalakulási erőkődésink iránt nyugodtak soha sem lehetünk. Ámde hogy azon határvonalakat kijelölni képes legyen, szükség mindenekelőtt ismernie alkotmányunkat, kül és belviszonyait a nemzetnek, mellyet reformálni szándéka. Tette é ezt a volt P. Hirlap? e kérdésre határozottan, nem mel felelünk, 's e felelet egyszerűs mind kimondja abeli meggyőződésünket, miszerint a P. H. reformlapnak csak akkor nevezhető, ha Magyarország olyatén reformot akar, melly semmivé tegye az alkotványt, aláassa a nemzetiséget, 's ezek romjain francia vagy német tévtanok segítségével új állodalmi rendszert hozzon létre, mellynek láttára még tán azok is vékonyköt fogának sírni, kik azelőtt dicsőségnek tarták azon új szerkezet létrehozójiként tekintetni.

Már más alkalommal megmutatni ügyekezünk, hogy a P. H. nem ismérte alkotványos szabadságunk alapbiztosítékát, 's ezt itt újra ismétéljük egyszerűs mind kimondjuk, miként törvénykönyvünk tiszteletben tartása nélkül sem ő sem más reformról a főálló viszonyok közt nem is szólhat, ha csak azt nem akarja, hogy a magyar megfosztva minden gyám és támasztól, miket jog és igazság nyujthat, hatalmasak önkényének játék-laptául tétessék ki. Migyengék vagyunk, mihelyt magunkat kívül helyeztük alkotványunkon, 's minden pillanatban készeknek kell lennünk azon részről vállalni igát nyakunkba, honnan értelmi tulsúly vagy physikai erő vagy mindkettő együttvéve legnagyobb mértékben fordulnak ellenünk: 's ép itt rejlik annak alapoka, miért nem méltányolhatjuk a régi P. H. reformnak keresztelt törekvésit, mert összevetve e lap 3 éves munkálatit a főnebb kifejtettük nézetekkel, vagy azt kell itélünk, miszerint a határt, meddig mennie nemcsak szabad de szükség de dicsőség volt — nem ismer, ekkor egyedül azt tesszük, mit gr. Széchenyi újabb időben annyiszor és olly lélekzölágtón, t. i. megismerjük az illetők hazafias szándékát, csupán polit. képességüket vonjuk kétségbe: vagy pedig tovább menve azt állítók, miszerint a P. H. kiszámítá előre hatása gyászkoztetvényit, de jobbnak látta martalékul vetni nemzetét idegenek zsákmányolásnak, mint a főálló sok tekintetben hiányos szerkezet mellett annak további lassu mozgását nyugton szemlélni; ez utóbbi következtetésünk mellett megtarthatna az érintett lap politikai számításbani jártasságát 's az ezzel összekötött szellemi fensőség combináló tehetségét, de magyar vagy hazafi címre számot nem tarthatna. De meg vagyunk győződve lelkünkben, miszerint ez utóbbi következtetés bñ volna olly honfiai kedély irányában, millyenről itt szó van, ugyanazért ez esetben is Széchenyivel tartunk 's Magyarországon bonyolult politikai viszonyainak tulajdonitjuk, hogy a P. H. reformatori pályáját nemcsak végig nem futhatá, hanem arról, mondhatni akkora lépett le, midőn őt elvarátának roppant serge a kitűzött fényes célhoz legközelebbnek hívé.

Ha az eddig mondottakat összevonjuk, terjedelmes értekezésink eddigi vázlatá körülbelül ide üt ki: tudtuk hogy haladunk kell, de nem azt, hogy miként; tudtuk hogy sokban újitunk kell, de nem azt hogy mennyit és mennyiben; tudtuk hogy alkotványos viszonyinkon változtatunk kellene, de nem azt, hol kezdjük, mint folytassuk 's miként végezzük ujjáalakulásunk nagy munkáját; e' kétes habozás a tevés és mikénti tevés között veszélyes határozottsággá vált azon pillanatban, midőn eltökéltük magunkat föltétlenül követni a P. H. vezérszózatát, mert e' vezér — noha sokkal többet tudott, mint sok más e' hazában — még is igen sokat nem tudott, mit tudnia kellett volna, többi közt nem ismeré a teendők sorát, de mi még ennél is sokkal nagyobb jelentékű, nem ismeré a választó-vonalt, mellyre a nemzet őrszelleme lángbetűkkel írta a megállapodás „ne to vá b b” szavait. — Nem roszakarat okozta ennél fogva egyre súlyosbuló viszonyaink legújabb alakulát — 's e vallomásunk mindenkori válasz azok irányában, kik sorainkban bizonyos köz-

tiszteletű személyiséget illetőleg keserű indignatiót látnak — hanem okozá főleg azon mindenikünkkel nagyobb kisebb mértékben közös gyarlóság, mellyel fogva nem ritkán látni hisszük azt, mit tulajdonképen nem láthatunk, 's tráni véljük, minek tudásával — talán csupán helyzetünkél fogva — nem bírhatunk.

Egyébiránt közös volt a hit e' széles hazában, miszerint csakugyan haladásnak indultunk, de arra még csak gondolni sem akart valaki: vajjon haladásnál szükség e' tisztában lenni az iránt — merre haladunk 's mi leend haladásunk vége? 's így történt hogy nagy kiesi szent kötelességet vélt teljesíteni, midőn napszámosul szegődék azokhoz, kik a főálló szerkezet ledöntése 's helyébe más újnak építése körül izzadoztak. Így történt, hogy a főnebb hibásnak jellemzett nyilvánosság elibe került sok olly ügy, mellyeknek legalább néhány szükséges rendelkezésig még homályban kellett volna maradniok, sőt idővel is más modorban fölhozhatniok, mint azok a legközelebb letűnt korszak folytában világ elibe hozatva voltak. Három tárgyról kívánunk itt lehetőleg kiméletesen említést tenni; ezek egyike a többször említett aristocratia, 's a mód, mellyel alkotványunk lételemeinek éltetője a magyar nemesség ujjá-teremtetésünk szakában minden oldalról megtámadva volt; ezen recriminationál minduntalan visszatérés a közel m u l t r a elkerülhetlenül szükséges már azon oknál fogva is, hogy valahára már tisztába jöjünk minmagunkkal, de ezenfölül jelenleg igazolásul szolgál azon állításunkat illetőleg, miszerint még egy rész legtöbben nem jól fogták föl a kikiáltott nyilvánosságot, más részt nem mulasztották el olly tárgyakat huzozolni erőszakkal e' törv. szék színe elé, mellyeknek sok tekintetben még most érintetlenül kell vala hagyatniok.

Biharmegyei követszámoló gyűlés. Dec. 16ikára kitűzött évnegyedes közgyűlésünket alispánilag e. f. hó 14ikére N. Váradi városa, Fekete-sas' című vendéglő-tánczterembe hirdetett követszámolási gyűlés előzte meg. Eddigélé követ számolásakor is megjárták municipális termük falai, de most a hivatal- 's birtokképeség-okoza öröm által egybegyűlendőkre, 's hölgyeinkre is kelle számítani, pedig helyesen; mert megyei termünket a háromszorosan meghaladó tánczterem is olly zsufolva volt hogy a tömeg közt kibúni a legaszottabb soványágnak is majd felért halálos bűntétéssel; miszerint a karzatonai bokros hölgykoszorúval egybevéve, tetheti a részvevő közönséget mintegy 2000; de ugyanaz igazság, mellynek érdekében helyeslem e' czélra a sasteremválasztást, követeli azon megjegyzést is, miszerint arra nézve, hogy az alispánnak amugy ohányedén a meghívásban oda vetett „általános ohajtás” színe alatt a közgyűlés helyét önkénytelül változtatni joga lenne, meggyőző indokokat sem a törvényben, sem megyénk szabányaiban föllelni nem tudok: történt is ez ellen kifogás, de néhány „nem pártolattik” rivalgása megbuktatá e' csupán azért semmi fontosságu felszólalást, mert a gyűlést rendelé liberalis (?) a' felszólaló pedig conservatív volt; valamint szóhoz nem juttatá azon egy igénytelen pártolni szándékló conservatív atómot sem, kit beszámoló követünk leginkább azzal némitott el, mert ugymond ő előbb kelt fel; és risum teneatis amici, még is közvetlen nem Beöthy Ödön hanem előtte táblabíró Beöthy László szólott. Szokott zajos éljenzéssel fogadtatt követünk idősbike B. Ö. ur ismert ügyes 's hatalmas szónoklatával örömet és fájdalomt, nevetést és bus érzelmeket gerjesztett, mind ezt úgy felváltva, a' mint neki tetszett; mi annyival nagyobb dicséretet érdemel, mert majd 4 óráig tartott jelentése olly sok szép ötletet tartalmazott, hogy meglehet, a' rögtönzésből eredt számos ferde állításai 's fonák okoskodásai föl sem tüntek, *) sőt például ez: „a politikában nincs fiu, nincs leány, nincs következtesség, hanem okosság” még meg is tapsoltatott. Minthogy megyénk szelleme ismeretes, e' szerint a' követi jelentésen átszövíttet említeni fölösleg lenne, ha méltányosság nem igénylené azon megjegyzést, hogy a' követjelentésen több oldalrol előmlött higgadtsággal tulzóinknak több aerostaticus eszméit a' lelkesedés régiójibol a' közélet szükségéhez le lehetne idomítani; azonban sajnálhatni azt, hogy a' jelentő gyakoribb el-

*) Bizony pedig sok fonákságot összehordott, de elhallgatom, nehogy azt gondolja B. Ö. ur, hogy e' sorok írója ellensége. Cuique suum. Lev.

térengek által fásasztván magát, nem lelt időt némely nevezetes események elsorolására, millyen például a' g. n. egyesültek vallási ügye; de erre nézve egy g. n. e. által felhivatván azt válaszolá, hogy magánylakán szívesen közlend e' részben ollyasmít a' felhívóval, mit most publice nem mondhat meg. A' követijelentés bevégeztetvén elnöklő m. alisp. a' m. teljes megelégtülését nyilvánítván, volt követjeinknek írásban is kiadandó köszönetet szavaztatni indítványozott, a' mi közakarattal elfogadtatván e. f. hó 16ikán kezdődött évnegyedes közgyűlésen a' főjegyző által szerkesztett olly szép fogalomban hitelesített, mellynek szavai a' megtestesült hiaságot is kielégítheték. Megemlítendő azonban, hogy a' hitelesítés előtt elnök alispán ur a' megye állapotát illető időszaki jelentését felolvastván; a' felszólalásban néhány szentelenkedő kifakadással 's actiói zajos rivalgással gátolt egy conservatív oda utasítottat, hogy véleményét a' jegyzőkönyv hitelesítése után adja elő; pedig ha a' megye állapotára vonatkozó jelentésnek a' jegyzőkönyv hitelesítés előtt helye volt, megfoghatlan, mi k e n t lehetett a' szólni akarót jogaiban meggátolni: e' jelenetről annyit mondani elég: képzeljen az olvasó egy szilárd, v. mások szerint makacs embert tíz, v. több, lármával hőködő 's piszkoló ellenség irányában 's készen van ezen komédia. Ez is, mint minden más véget ért, mert a' szólni vágyó az erőnek engedve elhallgatott. Ezután vendégünk S. A. ur felfogván a' követi jelentésben kimutatott teendők fonalát, ezt alkotványos életünk szükségéhez képest motóllátatni 's megvitatás végett minden törvényhatósággal közöltetni indítványozta, a' mi olly módosítással, hogy a' teendők megyei választmány által jelöltessenek ki, el is fogadtatott. Az intézvények fölolvastatásakor figyelmet gerjeszte azon intézvény, miszerint a' nm. helytartótanács a' f. i. helyettes által felterjesztett megyei jegyzőkönyvekből merített tudomásánál fogva a' Rendeket kérdőre veszi: miért mellőzték el f. év april 29ikén tartott követválasztáskor a' megyében lakó f. i. helytartót? 's miért választották követül a' f. i. helytartó ur által főügyvédi hivatalától felfüggesztett D. M. urat? E' tárgyban történt felszólalások közt leginkább B. Ö. táblabíróé tünt ki, kitől nemcsak mint veterántól 's volt első alispántól, hanem mint 4 hongyülésen volt követül 's politikai notabilitástól e' részben legtöbbet követelhetni. Beszédének nevezetes részei ezek: Hogy f. i. helytartó ur gazdasági inspectorának könyveit vagy olly jó sikerr e l folytatott dohánytermesztési jegyzőkönyveit küldötte fel a' helytartótanácsnak, mert miként mondhatná máskint, hogy a' f. i. helyettes a' l t a l felterjesztett jegyzőkönyvekből jöve tudomására a' fentebbi eset, 'sat. hogy köszönje meg f. i. helyettes ur, hogy akad olly gyáva tisztviselő, ki a' megye bizodalmaival viszszacélve az ő parancsit foganatosítja, köszönje meg, hogy a' megye iránta olly deferentiával van, millyennel nem tartozik, mert hiszen ő méltósága ez idő szerint a' megyében semmi, még is ő bontja fel a' postát, indorsal, 'sat. 's még is ő panaszkodik! Megmondattott azonban, hogy igen is tartozik a' megye törvényben értelmében a' jegyzőkönyvet ő méltóságához átküldeni, 's ő küldi fel a' jegyzőkönyvet a' nm. helytartó tanácshoz. Kitűnt ebből, milly méltatlan, milly igazságtalan volt B. Ö. ur illedelmet is sértő gúnya, 's ha ezt más valaki a' megyei élet nem ismeréséből eredt tudatlanságnál fogva mondá vala, az megjárna, de csakugyan nem szép olly egyedre nézve, ki 4 hongyülésen volt követ 's volt első alispán létere, mint notabilis vezérkedő reformatora 's orvosos beteges vén alkotványunknak, indultatos elatióval hord fel illy kapadohányféle ideákat a' f. i. helytartó ellen akkor, midőn az jelen nincs, hogy e' méltatlanságokat megtorolja. E' tárgyban határozattott: megírattani a' nm. helytartó tanácshoz, hogy a' f. i. helyettes ő méltósága maga nyilvánította, mikép ő felsége intézkedése a' megyét kormányozni nem fogja, *) D. M. pedig szótöbbséggel választott követnek, mire nézve azon törvénytelen tény, hogy f. i. helytartó ur a' Rendek akarata ellenére D. M. urat hi-

*) Ez tisztelettel mondva nem úgy van, mert f. i. helytartó ur székét oda hagyva csak azt mondá, hogy azon székét addig el nem foglalja, míg megsértett hivatali tekintete helyre nem állittatik, de ez csak annyit tesz, hogy addig nem fog elnökölni; nem pedig, hogy addig nem fog kormányozni, mert elnökségen felül, még egyéb kormányzó joga is vannak a' f. i. helytartónak. Lev.

's ezt kifizetvén 1 3/4 évig mivel sem tartozom az intézetnek.

Meg kell itt egyszer mindenkorra jegyezni, hogy a' milly jótékonyak söt b á t r a n mondhatjuk mulhatlanul szükségesek a' számító táblák, olly nagy vigyázattal kell azokat szerkeszteni. Közlött tábláinkban az utolsó számok jóságaért nem kezeskedhetünk, vagy is egy kis pénznek század része helyvel közzel hibásan lehet följegyezve, mivel a' Vega 7 mantissájú logaritmaival számítánk; hol az utolsó szám hibás is lehet. Ki egészen pontos táblákat akar kiszámítani, ezt csak a' Logarithmorum thesaurus által eszközölheti.

Azide mellékelt táblából láthatni azt is, mint zálogos táblából láthatni hogy a' hitelintézet, melly a' földbirtokosak fölségelésére 's a' szigorú váltótörvények által eszközöltetnizokott károsítás mellőzésére föllállitatik, akármely birtokra, akárhány évre mennyi pénz adhasson kölcsön. Mert tervezve van ugyan, hogy a' hitelintézet a' földbirtok csak 1/4 részeig adjon kölcsön, miszerint magát a' bukástól megóhassa. Ez ugyan elővigyázatra mutat, de sem a' földbirtokosokat ki nem elégti, sem elegendő alapja nem mutatkozik. Mert ezen szó a' j ó s z á g b e c s á r a olly határozatlan, mellyre sem a' hitelintézet jövedőjét, sem a' kölcsönvevő boldogságát nem alapíthatja. Ugyanis minden jóságnak becsára két tekintetbe vehető; vagy úgy, mit az darabonkint eladva más ugyanazon eladott jóságozokhoz képest érvagy úgy, mennyit annak évi jövedelme a' szokott kamat föltétele alatt igényel. Amaz általános imez pedig valóságos becsárnak nevezhető. Az általános becsárral egy hitelintézetnek semmi köze, mert ez olly nagy is lehet, mellynek 1/2 a' hitelintézetet kiadott pénzéiránt nem biztosítja. Ez ugyanis függ nagyrészt a' becsvágytól, az erős és pompás gazdasági épületektől, mellyek nem kamatoznak, a' nagy erdőségektől, mellyek talán kevés hasznat hoznak. És az olly általános ár kitanulása talán lehetetlen is, vagy ha némileg lehető volna is, 's becsé által kimutatható lenne, ezért jót senkisésem áll. Mivel mindenesetre a' földbirtok olly különböző részekből áll, hogy azok megbecsülése, és így a' hitelintézet biztosítása végett, a' törvényhatóságok szakértő egyedekre, úgy mint mezei gazdákra, erdősökre, kőművesekre, ácsokra 'sat. szorulnak, kiknek becsüjökért a' felelősség terhét a' hatóságok magokra nem vehetik; ellenben a' valóságos bees, melly csupán az évi jövedelmet mutatja ki, sokkal biztosabban meghatározható vagy gazdasági jegyzőkönyvekből, vagy haszonbéri lajstromokból vagy vállalkozók és jómódu haszonbérlok ígéreteiből. Például ha valamely földbirtokos olly jóságra kívánna pénzt kölcsönvenni a' hitelintézettől, melly biztos kimutatás szerint évenkint 15 ezer ftot jövedelmez, kérdés: a' hitelintézet hogy magát tökéletesen biztosítsa, 's mennyire lehet a' kölcsönvevőt is elegendőképen fölségíthesse: mit fizethet a' kölcsönvevőnek olly föltétellel, hogy a' kamatláb 5% legyen, a' zálogban átalvett birtok pedig 30 év mulva a' birtokos kezére visszakerüljön? Megtekintvén az ide mellékelt táblát úgy találjuk, hogy 5% kamat mellett 30 évi törlesztéssel évenkint 100 ftot jövedelmező jóságra fizethet 1537 ft 2 1/2 pénz ebből az egyenes arány útján ki lehet számítani, mit adhasson a' hitelintézet a' fenirt zálogra

100 : 1537 ft 2 1/2 = 15000 : x = 230586 ft 75 den. azaz a' hitelintézet hitelét a' jóságra valóságos hasznára építvén maga veszélyeztetése nélkül egyszerre adhat a' kölcsönvevőnek, ha évenkint 30 esztendőig folyvást 15000 ftot fizet vagy maga a' birtokos, vagy annak haszonbérloje = 230586 ft 75 den. és 30 év mulva ingyen visszaadván a' zálogban tartott jóságot, nemesak ezen kiadott tőkepenzt, hanem annak minden kamatait is egyfillérig megkapta. E' mellett a' földbirtokosnak olly kedvezéseket is nyújthatott, hogyha az tartozását pontosan nem fizethette, a' hitelintézet beszámított, ha pedig azokat ideje előtt behozta, kiszámított, 's így ez esetben sem károsulhatott. Illy fölszámítások mellett mivel a' jóságra sokkal többet ér, mint a' mit a' bank érte fizetett 's így általános ára nagyobb, a' hitelintézet nem károsulhat, söt azon esetre is biztosítva van, ha az évi fizetésnek hosszas elmaradása miatt a' jóságot eladni kellene; mert az általános bees mindig nagyobb a' valóságosnál. E'képen az általános beesnek 1/3 részire való kölcsönadás elmaradhat annyival is inkább, mivel a' zálogos idő-

beli és az örökös ár között mindig nagy különbség létezik: a' felvett példában ugyanis ha a' zálogos idő x = végetlen, vagyis a' jóságra örökben el van adva, annak valóságos bees 5% kamatlábbal

100 : 2000 = 15000 : x = 300000

v. is a' jóságra valóságos ára lenne a' szükségén fölül pompás épületeket, talán semmit jövedelmező erdőségeket, a' föld gyomrában lehető érczeket, köszén 'st. eff. nem számítván: 300000 ft, a' hitelintézet pedig fizetett 230586 ft 75 den. 's így teljességgel nem károsulhatott; és illyen becsárért a' hatóságok is kezeskedhetnek, szemmel tartván mindenesetre a' zálogos jóságot 's annak kezelését. Egyébaránt a' most említett tábla bővebben leszen kidolgozandó, hogy mind a' hitelező, mind a' hitelezvényes minden körülmény közt tudja magát mihez tartani, és különösen a' kölcsönvevő az intézetet ne gyanúsítsa, hanem világosan lássa, mit adhat az intézet kimutatott zálogára vagy hypothekájára; a' leszámítás és fölszámításra nézve, mellyek az intézet jövedelmi hasznait tenni fogják, szinte illy táblákat szükség még is kidolgozni, mert csak az olly nyilvánosság szeresz bizodalmat és népszerűséget a' hitelintézetiránt, látván annak hasznait és jótékonyágát, söt a' váltótörvények mellett, ha csak minmagunkat tönkre tenni nem kívánjuk, elmulhatlan szükségét. Mert mint felebb is említve volt, a' szigorú váltótörvény hitelintézet nélküla' földbirtokosra nézve valóságos átok a' hazában, melly a' nélkül, hogy a' kereskedést elősegílette volna: a' tőkét a' váltóüzlet általa' pénzeszsárság terére szorította; 's így a' haza, a' váltótörvényeket, — mellyek hitelintézet nélküla' időelőltiek, ha hitelintézetek nem létesülhetnek, majd később is megszüntetni lesz kénytelen. Mert a' jóságozok hirtelen elkoboztatásával, mit a' váltótörvények igénylenek, nemesak az adós tetemesen hanem a' hitelező is szerfölött károsodik, és csak a' pénzes zsidóság v. uszorasság nyer, melly testület öszszetartó levén egy intézi árveréseit, hogy ő mentül tetemesebben nyerjen, bár az adós teljesen tönkre jut, a' hitelezők pedig tetemesen károsulnak, 's így a' zsidóság vállalkozó szelleminél fogva is lassankint minden pénznek egyedüli birtokába fog jöni; 's hihető, pénzerejével a' váltótörvények szigorúsága mellett magának az emancipatiót bizonyosan kívini, 's így a' nemzetel öszszeolvadni soha nem fog. Ha tehát Colbertként a' földművelést a' kereskedésnek áldozatul vinni nem akarjuk: egy nyomos hitelintézet elkerülhetlen. (Folyt. köv.)

Legujabb mozgalmaink. Láttuk a' mult számban: milly alapföltételek mellett szólhatni azon nyilvánosságról, mellyet a' P. H. első kiálta ki e' hazában 's azóta hegyen innen hegyen túl utána kiabált, ki csak a' haladás emberei közé kívánt számítani; de mi ennél nagyobb fontosságú, láttuk ugyanott, minő tárgyak hozhatók nyilvánosság elibe főnálló sajtóviszonyaink között: 's még is ha végig futjuk a' közel letűnt 3 — 4 évet, ellenkezőleg azzal, mit jól fölfogott helyzetünk 's kellőleg méltányolt saját érdekünknel fogva kell vala tennünk, ollyas fórumként látjuk kihirdetve 's elfogadva a' nyilvánosságot, mellytől nemesak hogy följevételnek helye többé ninesen — mi bizonyos tárgyakra nézve még megengedhető — hanem ezen fölül olly bíróság gyanánt ismerteték el, mellynek ítélő körén kívül söt fölü bármily ügy e' hazában nem eshetik. Vétkes könnyelműség volt részükről szorosabb discussio nélkül olly óriási hatályt tulajdonítani a' nyilvánosságnak, azok pedig kik hivatalva érzik magokat téveszmék 's álfogalmak gyéritése 's illetőleg derítése 's tisztítására, szigorú megrovást érdemlő hanyagságról vádoltathatnának, ha eszünkbe nem ötlenék, miként lelki betegségeknel szintugy mint testi bajoknál csak a' lázroham átvonulta után reményelhetni a' szelidebb enyhítoszereknek kívánt sikerét. Söt még a' dolognak ezen természetes fölfogása 's az ebből keletkező meggyőződés — miszerint addig, míg a' tévelygő büszkeségül tekintti tévelyegni, jobbara elvesztett munka lenne minden törekvés, melly őt jobbra vezetse — még ha e' meggyőződés nem menthetné is föl ama vádalól az illetőket, minden bizonynal felelősegtől mentekké lesznek azon körülmény elgondolásánál, mihez képest Magyarország első tekintélye, az egykor hódoló tisztelettel fogadott hazafi ugyszólván siket fülekbe dörgé vészt sejtő keble fájdalom-sajtolta szőzatát 's igen közel állott azon ponthoz, melly közmegismerés helyett általános félreismerés nevé viseli. Szomorú, ha komolyan elgondoljuk, amde tagadhatlanul igaz 's ép a-

zért, mert kiki saját meggyőződésből tudja hogy igaz, alig foghatni meg, miért vagyunk olly nehézkesen lassúk annak jóvá tevésiben, mit olly rohanó sebességgel hibáztunk; azonban lélektani okból ez is megfejtendő, mivel nem kis önmegtagadás kívánatik arra, hogy mit éveken át jónak hive hibásan eszelekvénk, annak hibás voltát megismérve ellenkező eszelekvés által tévedésünk et nyilván bevallani ne áttaljuk.

Itt kérdőre vonhatna valaki mondván: mutatnókki azon tárgyakat, mik aligmult korszakunk folytában aként kerültek nyilvánosság elé, miként jól értett érdekünknel fogva sajnálnunk kell, hogy azok e' sorsban bármily okból részesültek. Mi, kik a' nélkül is olly eszmék körül használjuk parányi erőnket, melly eszméket az óriás hatalmu közvélemény ugyszólván közvetlenül védszárnyai alá fogadott, 's miknek megtámadóit ennél fogva előbb utóbb jól meg is fogja csapdosni vakmerőségökért — mi a' főnebbi kérdés által, ha arra kielégítő részletekben akarnánk megfelelni — szerfölött nagy szorultságnak lennénk kitéve, mivel le kellene vonnunk a' leplelt ollyanokról is, miket még most egészen földretni nem volna tanácsos; de különben is nem szándékunk tetteleg elkövetni azt, mit másokban leginkább rosszalunk, a' miért is jelenleg csak annyit fogunk — a' főnebbi kérdésre vonatkozólag mondani, mennyi állításink igazolására elkerülhetlenül szükséges, egyebet pedig érintetlenül hagyunk részint hogy laptársaink irányában minden discretiót szemünk elől ne téveszszünk, részint pedig hogy az érlelt időtől várjuk azok kifejlését, mik még most nem egy magyarnak igen elronthatnak szája izét.

Az emberi szellem természeténél fogva szünet nélkül magasra törekszik, 's midőn e' törekvéseinél külformák által látja magát leszorítva vagy körülnyűgözve, intensiv ereje folyvást növekszik 's ha a' szorítékok lassankint nem tágulván szabadabb működést nem engednek, az önmagára visszakényszerített erő vagy annyi rugalmasságot fejtki, minél fogva elvégre a' szorító köteleket egyszerre szét-pattantja, vagy önmagát fölemészteve senyvedez hatást nem engedő parányi körében. Ha a' szellemi törekvések ezen törvényit a' polgári társaság szerkezetében gondoljuk, egyik esetben anarchia, másikban despotismus leend a' végeredvény. Minden erő, 's így a' szelleminek örök munkásságu ereje is eszelekvés által nyilatkozik, 's csupán hatásiban ismérhető meg; olly igazság ez, mellyre a' mindenség legnagyobb szerű jelenetei 's legparányibb tüneményei naponként söt perczenként új meg új bizonyítványokat nyujtnak a' gondolkodni szerető embernek: uralkodik ezen örök törvény az erkölcsi világban is, ugyanazért társas létünk ezérfele bonyodalmai közt szintugy föllelhető mint bármily életműves munkáldásnál.

Van azonban 's pedig figyelmet érdemlő különbség e' törvények nyilatkozásit illetőleg az erkölcsi és anyagiak között; itt ugyanis következeisekben szemléljük a' ható erőket 's eredményeit szerint mérjük azok számát, irányát, jelentőségét személyesítve áll az erő előttünk 's még mielőtt működése következevényit csak sejtethetők is, tisztán látjuk, milly irányban hat 's minő értékkel bír, a' melly körülmény már magában eléggé tanúsítja böles rendelkezését az örök lénynek, melly ez utóbbi esetben már az eredmények bekövetkezte előtt megengedé látunk a' tényezők természetét 's különirányu gravitatioit 's pedig azon oknál fogva, mivel az erkölcsi és szellemi törekvéseknél szabad akarat határoz, 's így a' felelősség legközelebb minket szabad akaratú embereket ér, míg amott vagy is az anyagiaknál olly felelősségről szó sem lehet, mert az ott uralkodó változhatlan törvények irányában nekünk csak negatív szerep jutott.

E' nézeteket társadalmi viszonyinkra alkalmazva képesek leszünk fölfogni 's kellőleg megítélni egyrészt: mi a' reformer bármely állodalomban 's mi lehet annak föladata; más részt meg kimutathatjuk a' h a t á r v o n a l o k a t, m i k e t t u l l é p n i e n e m s z a b a d 's m e l l y e k e n h a m é g i s t u l h á g o t t, b i z t o n e l m o n d h a t j u k, m i k é n t a z v a g y n e m é r t é h i v a t á s á t 's n e m i s m é r e ' h i v a t á s n a g y s z e r ű f ö l a d a t á t, v a g y p e d i g m i n d e z t u d v á n l e l k i m é r e t l e n s z á n d é k k a l t o v á b b m e n t, m i n t m e n n e s z a b a d l e t t v o l n a.

Reformer vagy ujító bármely főnálló polgári szerkezet mellett nem egyéb, mint a' főnkijelöltük formakötelek elleni szellemi törekvések személyesi-

tője: 's földadatul mást nem tűzhet ki maga elé, mint tágitni a' szorító nyugókat 's a' társadalmi életműködésnek szabadab mozgathatást biztosítani. Ha fölteszszük hogy a' reformator öntudatos működés embere, első kellekül fogják tőle megkivánni azt, hogy ismerje a' határt, mellyen túl tágitó törekvéseinél messzebb mennie nem szabad, ha erről — bármely perczen kérdőre vonatván, számot adni nem tud, vagy mi színte o lly nagy — hiba — ha ez iránt őt kérdőre vonni elmulasztottuk — ujjaalakulási erőködésink iránt nyugodtak soha sem lehetünk. Ámde hogy azon határvonalakat kijelölni képes legyen, szükség mindenekelőtt ismérie alkotványunkat, kül és belviszonyait a' nemzetnek, mellyet reformálni szándéka. Tette é ezt a' volt P. Hirlap? e' kérdésre határozottan, nem mel felelünk, 's e' felelet egyszersmind kimondja abeli meggyőződésünket, miszerint a' P. H. reformlapnak csak akkor nevezhető, ha Magyarország olytán reformot akar, melly semmivé tegye az alkotványt, aláassa a' nemzetiséget, 's ezek romjain francia vagy német tévtanok segítségével új állodalmi rendszert hozzon létre, mellynek láttára még tán azok is vérkönyvet fognának sírni, kik azelőtt dicsőségnek tarták azon új szerkezet létrehozójiként tekintetni.

Már más alkalommal megmutatni ügyekezünk, hogy a' P. H. nem ismérte alkotványos szabadságunk alapbiztosítékát, 's ezt itt újra ismétljük egyszersmind kimondjuk, miként törvénykönyvünk tiszteletben tartása nélkül sem ő sem más reformról a' főálló viszonyok közt nem is szólhat, ha csak azt nem akarja, hogy a' magyar megfőszta minden gyám és támasztól, miket jog és igazság nyujthat, hatalmas önkényének játék-laptául tétessék ki. Mi gyengék vagyunk, mihelyt magunkat kívül helyeztük alkotványunkon, 's minden pillanatban készeknek kell lennünk azon részről vállalni igát nyakunkba, honnan értelmi tulsuly vagy physikai erő vagy mindkettő együttvéve legnagyobb mértékben fordulnak ellenünk: 's ép itt rejlik annak alapoka, miért nem méltányolhatjuk a' régi P. H. reformnak keresztelt törekvésit, mert összevetve e' lap 3 éves munkálatit a' főnebb kifejtettük nézetekkel, vagy azt kell itélnünk, miszerint a' határt, meddig mennie nemesak szabad deszükség de dicsőség volt — nem ismeré, ekkor egyedül azt tesszük, mit gr. Széchenyi újabb időben annyiszor és o lly lélekzólólag tón, t. i. megismerjük az illetők hazafias szándékát, esupán polit. képességüket vonjuk kétségbe: vagy pedig tovább menve azt állítók, miszerint a' P. H. kiszámítá előre hatása gyászkoztetvényit, de jobbnak látta martalékul vetni nemzetét idegenek zsakmányolásának, mint a' főálló sok tekintetben hiányos szerkezet mellett annak további lassu mozgását nyugton szemlélni; ez utóbbi következtetésünk mellett megtarthatna az érintett lap politikai számításbani jártasságát 's az ezzel összszekötött szellemi fensőség combináló tehetségét, de magyar vagy hazafi címre számot nem tarthatna. De meg vagyunk győződve lelkünkben, miszerint ez utóbbi következtetés bűn volna o lly honfui kedély irányában, millyenről itt szó van, ugyanazért ez esetben is Széchenyivel tartunk 's Magy.ország bonyolult politikai viszonyainak tulajdonitjuk, hogy a' P. H. reformatori pályáját nemesak végig nem futhatá, hanem arról, mondhatni akkora lépett le, midőn őt elvarátának roppant serge a' kitézött fényes czélhoz legközelebbek hívé.

Ha az eddig mondottakat összevonjuk, terjedelmes értekezésink eddigi vázlata körülbelül ide üt ki: tudtuk hogy haladnunk kell, de nem azt, hogy miként; tudtuk hogy sokban ujitnunk kell, de nem azt hogy mennyit és mennyiben; tudtuk hogy alkotványos viszonyinkon változtatnunk kellene, de nem azt, hol kezdjük, mint folytassuk 's miként végezzük ujjaalakulásunk nagy munkáját; e' kétes habozás a' tevés és mikénti tevés között veszélyes határozottsággá vált azon pillanatban, midőn eltökéltük magunkat föltétlenül követni a' P. H. vezérszózatát, mert e' vezér — noha sokkal többet tudott, mint sok más e' hazában — még is igen sokat nem tudott, mit tudnia kellett volna, többi közt nem ismeré a' teendő sorát, de mi még ennél is sokkal nagyobb jelentékű, nem ismeré a' választó-vonalt, mellyre a' nemzet őrszelleme lángbetűkkel írta a' megállapodás „ne t o v á b b” szavait. — Nem roszakarat okozta ennél fogva egyre súlyosbuló viszonyaink legújabb alakulát — 's e' vallomásunk mindenkoril válasz azok irányában, kik sorainkban bizonyos köz-

tiszteletü személyiséget illetőleg keserü indignatiót látnak — hanem okozá főleg azon mindenikünkkel nagyobb kisebb mértékben közös gyarlóság, mellyel fogva nem ritkán látni hisszük azt, mit tulajdonképen nem láthatunk, 's tudni véljük, minek tudásával — talán esupán helyzetünkél fogva — nem bírhatunk.

Egyébiránt közös volt a' hit e' széles hazában, miszerint csakugyan haladásnak indultunk, de arra még csak gondolni sem akart valaki: vajjon haladásnál szükség é tisztában lenni az iránt — merre haladunk 's mi leend haladásunk vége? 's így történt hogy nagy kicsi szent kötelességet vélt teljesíteni, midőn napszámosul szegődék azokhoz, kik a' főálló szerkezet ledöntése 's helyébe más újnak építése körül izzadoztak. Így történt, hogy a' főnebb hibásnak jellemzett nyilvánosság elibe került sok o lly ügy, mellyeknek legalább néhány szükséges rendelkezésig még homályban kellett volna maradniok, sőt idővel is más modorban fölhozhatniok, mint azok a' legközelebb letűnt korszak folytában világ elibe hozatva voltak. Három tárgyról kívánunk itt lehetőleg kiméletesen említést tenni; ezek egyike a' többször említett aristocratia, 's a' mód, mellyel alkotványunk lételemeinek éltetője a' magyar nemesség ujja-teremtetésünk szakában minden oldalról megtámadva volt; ezen recriminationál minduntalan visszatérés a' közel m u l t r a elkerülhetlenül szükséges már azon oknál fogva is, hogy valahára már tisztába jőjünk minmagunkkal, de ezenfölül jelenleg igazolásul szolgál azon állításunkat illetőleg, miszerint még egy részt legelőbb nem jól fogták föl a' kikiáltott nyilvánosságot, más részt nem mulasztották el o lly tárgyakat huroczolni erőszakkal e' törv. szék színe elé, mellyeknek sok tekintetben még most érintetlenül kell vala hagyatniok.

Biharmegyei követszámoló gyűlés. Dec. 16ikára kitűzött évnegyedes közgyűlésünket alispánilag e. f. hó 14ikére N. Váradi városa, Fekete-sas' czimű vendéglő-tánczterembe hirdettetük követszámolási gyűlés előzte meg. Eddigélé követ számoláskor is megjárták municipalis termünk falai, de most a' hivatal- 's birtokképeség-okoza öröm által egybegyűlendőkre, 's hölgyeinkre is kelle számítani, pedig helyesen; mert megyei termünket a' háromszorosan meghaladó tánczterem is o lly zsufolva volt hogy a' tömeg közt kibúni a' legaszottabb soványságnak is majd felért halálos büntetéssel; miszerint a' karzatonai bokros hölgykoszorúval egybevéve, tetheti a' részvevő közönséget mintegy 2000; de ugyanaz igazság, mellynek érdekében helyeslem e' czélra a' sasteremválasztást, követeli azon megjegyzést is, miszerint arra nézve, hogy az alispánnak amugy könnyedén a' meghívásban oda vetett „általános ohajtás” színe alatt a' közgyűlés helyét önkényen változtatni joga lenne, meggyőző indokokat sem a' törvényben, sem megyénk szabányaiban föllelni nem tudok: történt is ez ellen kifogás, de néhányak „nem pártolatik” rivalgása megbuktatá e' esupán azért semmi fontosságu felszólalást, mert a' gyűlést rendel liberalis (?) a' felszólaló p e d i g conservatív volt; valamint szóhoz nem juttatá azon egy igénytelen pártolni szándékló conservatív atómot sem, kit beszámoló követünk leginkább azzal némított el, mert ugymond ő előbb kelt fel; és risum teneatis amici, még is közvetlen nem Beöthy Ödön hanem előtte táblabíró Beöthy László szólott. Szokott zajos éljenzéssel fogadtatt követünk idősbike B. Ö. ur ismert ügyes 's hatalmas szónoklatával örömet és fájdalmat, nevetést és bus érzelmeket gerjesztett, mind ezt úgy felváltva, a' mint neki tetszett; mi annyival nagyobb dicséretet érdemel, mert majd 4 óraig tartott jelentése o lly sok szép ötletet tartalmazott, hogy meglehet, a' rögtönzésből eredt számos ferde állításai 's fonák okoskodásai föl sem tüntek, *) sőt például ez: „a' politikában nincs fiu, nincs leány, nincs következetesség, hanem okosság” még meg is tapsoltatott. Minthogy megyénk szelleme ismeretes, e' szerint a' követi jelentésen átszövyöttet említeni fölösleg lenne, ha méltányosság nem igénylené azon megjegyzést, hogy a' követjelentésen több oldalrol előmött higgadsággal tulzóinknak több aerostaticus eszméit a' lelkesedett régióibil a' közélet szükségéihez le lehetne idomítani; azonban sajnálhatni azt, hogy a' jelentő gyakoribb el-

*) Bizony pedig sok fonákságot összszehordott, de elhallgatom, nehogy azt gondolja B. Ö. ur, hogy e' sorok írója ellensége. Cuique suum. Lev.

térengek által fásasztván magát, nem lelt időt némely nevezetesb események elsorolására, millyen például a' g. n. egyesültek vallási ügye; de erre nézve egy g. n. e. által felhivatván azt válaszolá, hogy magánylakán szívesen közlend e' részben o llyasmit a' felhívóval, mit most publice nem mondhat meg. A' követijelentés bevégeztetvén elnöklő m. alisp. a' m. teljes megelégtülését nyilvánítván, volt követeinknek írásban is kiadandó köszönetet szavaztatni indítványozott, a' mi közakarattal elfogadtatván e. f. hó 16ikán kezdődött évnegyedes közgyűlésen a' főjegyző által szerkesztett o lly szép fogalomban hitelesített, mellynek szavai a' megtésztelt hűságot is kielégíthetnék. Megemlítendő azonban, hogy a' hitelesítés előtt elnök alispán ur a' megye állapotát illető időszaki jelentését felolvastván; a' felszólalásban néhány szemtelenkedő kifakadással 's actiói zajos rivalgással gátolt egy conservatív oda tasított, hogy véleményét a' jegyzőkönyv hitelesítése után adja elő; pedig ha a' megye állapotára vonatkozó jelentésnek a' jegyzőkönyv- hitelesítés előtt helye volt, megfoghatlan, m i k é n t lehetett a' szólan akarót jogaiban meggátolni: e' jelenetről annyit mondani elég: képzelsen az olvasó egy szilárd, v. mások szerint makaes embert tiz, v. több, lármával hősökölő 's piszkoló ellenség irányában 's készen van ezen komédia. Ez is, mint minden más véget ért, mert a' szólni vágyó az erőnek engedve elhallgatott. Ezután vendégünk S. A. ur felfogván a' követi jelentésben kimutatott teendő fonalát, ezt alkotványos életünk szükségéihez képest motóllátatni 's megvitátás végett minden törvényhatósággal közöltetni indítványozta, a' mi o lly módosítással, hogy a' teendő megyei választmány által jelöltesse ki, el is fogadtatott. Az intézvények fölolvastatásakor figyelmet gerjeszte azon intézvény, miszerint a' nm. helytartótanács a' f. i. helyettes által felterjesztett megyei jegyzőkönyvekből merített tudomásánál fogva a' Rendeket kérdőre veszi: miért mellőzték e' f. év april 29ikén tartott követválasztáskor a' megyében lakó f. i. helytartót? 's miért választották követül a' f. i. helytartó ur által főügyvédi hivatalától felfüggesztett D. M. urat? E' tárgybán történt felszólalások közt leginkább B. Ö. táblabíróé tünt ki, kitől nemesak mint veterántól 's volt első alispántól, hanem mint 4 hongyülésen volt követül 's politikai notabilitástól e' részben legtöbbet követelhetni. Beszédének nevezetesb részei ezek: Hogy tán f. i. helytartó ur gazdasági inspectorának könyveit vagy o lly jó si k e r r e l folytatott dohánytermesztési jegyzőkönyveit küldötte fel a' helytartótanácsnak, mert miként mondhatná máskint, hogy a' f. i. helyettes a' l t a l felterjesztett jegyzőkönyvekből jöve tudomására a' fentebbi eset, 'sat. hogy köszönje meg f. i. helyettes ur, hogy akad o lly gyáva tisztviselő, ki a' megye bizodalmaival visszaélve az ő parancsit foganatosítja, köszönje meg, hogy a' megye iránta o lly deferentiával van, millyennel nem tartozik, mert hiszen ő méltósága ez idő szerint a' megyében semmi, még is ő bontja fel a' postát, indorsal, 'sat. 's még is ő panaszkodik! Megmondattott azonban, hogy igen is tartozik a' megye törvényink értelmében a' jegyzőkönyvet ő méltóságához átküldeni, 's ő küldi fel a' jegyzőkönyvet a' nm. helytartó tanácsához. Kitűnt ebből, milly méltatlan, milly igazságtalan volt B. Ö. ur illedelmet is sértő gúnya, 's ha ezt más valaki a' megyei élet nem ismeréséből eredt tudatlanságnál fogva mondá vala, az megjárna, de csakugyan nem szép o lly egyedre nézve, ki 4 hongyülésen volt követ 's volt első alispán léte, mint notabilis vezérkedő reformatora 's orvosa beteges vén alkotványunknak, indultatos elatióval hord fel illy kapadohányféle ideákat a' f. i. helytartó ellen akkor, midőn az jelen nincs, hogy e' méltatlanságokat megtorolja. E' tárgybán határozottatott: megírati a' nm. helytartó tanácsnak, hogy a' f. i. helyettes ő méltósága maga nyilvánítottá, mikép ő felsége intézkedéseig a' megyét kormányozni nem fogja, *) D. M. pedig szótöbbséggel választatott követnek, mire nézve azon törvénytelen tény, hogy f. i. helytartó ur a' Rendek akarata ellenére D. M. urat hi-

*) Ez tisztelettel mondva nem úgy van, mert f. i. helytartó ur székét oda hagyva csak azt mondá, hogy azon székét addig el nem foglalja, míg megsértett hivatali tekintete helyre nem állittatik, de ez csak annyit tesz, hogy addig nem fog elnökölni; nem pedig, hogy addig nem fog kormányozni, mert elnökségen felül, még egyéb kormányzói jogai is vannak a' f. i. helytartónak. Lev.

Vatától felfüggesztette, sem most, sem jövőben hatással nem bír, — és ezen intézvény is nem a jegyzőkönyv, hanem f. i. helytartó ur magány-feladásából merítettnek tekintetik. A végzés végzása tehát az intézvényt meghazudtolja, mert abban az foglaltatik, hogy a jegyzőkönyvből jöve tudomásra, itt pedig feladásnak tekintetik a fentebbi eset; de illyes mi most nálunk könnyen járja, s nincs ok viszsztatartózkodásra, mert B. Ö. követi jelentésében nyilván kimondá, hogy a kormányának az a hibája, hogy sem jutalmazni, sem büntetni nem tud. *) Valóban szomorú dolog, midőn egy törvényhatóság a p t a l a n meghazudtolásokat iktat jegyzőkönyvébe, jele ez annak, hogy néhány kerekének fogait ideje volna már leráspolyozni.

Volt még egy nevezetes tárgya a f. i. helyettesre vonatkozó, t. i. a' házi pénztárnak megvizsgált 184¹/₂ik évi számadásáról a számvevőszék azt jelentette, hogy f. i. helyettes ur 184¹/₂ik évre esett hivatalos fizetéséből egy évnegyedes járadékkal vagy is 375 pengőftal illetőségén felül többet vevén ki, ezt a' számadónak terhül tette ki. E' tárgy némelly ex professo ellenséges kedélyeknek ismét új anyagot nyújtott gyűlöletes invectivák és tulságig elepésült kitérősekre; B. Ö. ur lobogtatá természetesen elől engesztelhetlen sárga zászlóját, s utána pattogott néhány közbíró. Mi a' tárgyat illeti, az ekként áll: Főispáni helytartó ur, bár kinevezési oklevelét még január 21k. kapta, még is csak február 10jétől vette ki mindenkor fél évre fizetési járadékát, így tehát 184¹/₂ik évre is február 10jétől július utóljaig s augusztus 10jétől január utóljaig. Ez a' tény egyszerű előadása. Hol van tehát azon ezermester, ki ebből azt fogná kimutatni, hogy a' f. i. helytartó egy angáriával többet vett ki? mi tehát itta' botránykő? az, hogy az 184¹/₂ik évi számadás katonai év szerint october végével bezáratván, ez évi számadásba tétetett azon 3 hónapra, t. i. nov. dec. és januárra esett 375 pengőft is, mellynek a' katonai évvel kezdődött számadás szerint már az 184¹/₂ik évi számadásba kellett volna tétetni, de a' számadó által azért tétetett az 184¹/₂ik évre, mert a' nyugtatvány féléről szólván, azt kétfelé szakítani nem lehetett, ez által tehát, hogy az 184¹/₂ik évi esett angária az 184¹/₂ik évi számadásba tétetett, úgy látszik ugyan, hogy egy angáriával az 184¹/₂ik számadásb. több van, de ez kiegyenlítettetik az által, mert már 184¹/₂ik évben nem 4 hanem 3 angária fordult elő. Többet tehát e' kimutatás szerint f. i. helytartó ur egy fillérral sem vett ki, s e' látszólagos hibát azzal teljesen helyre lehetett volna hozni, ha a' számadónak meghagyatott volna, hogy a' féléről szóló nyugtatványt két évnegyedessel cserélje ki s a' nov. dec. és januárral szóló évnegyedes nyugtatványt az 184¹/₂ik évi számadásba tegye, mit a' számadó az 184¹/₂ik évi számadásban is használt. De ez borzasztó esetnek kereszteltetett, mert az ellenséges nagyítóúvegen a' kis szunyogot óriási elefántnak nézni és látni méltóztatik; minélfogva a' nm. helytartó tanácsnak megírati rendeltetett, hogy a' f. i. helytartó által illetőségén felül kivett 5ik angáriát vele fizettesse meg, ez adatok pedig, mint a' megye s f. i. helytartó közti surlódások oka, terjesztessenek föl. Valóban sajnálható az olly többség, melly ellenséges elfogultságában illy bodzfa-fegyverrel szeretne magának a' f. i. helytartó fölött diadalt biztosítani, s nem látja át, hogy lejártak már azon régi jó idők, midőn kapanyellal is lehetett özet löni.

A' pestmegyei január 16kal közgyűléshez kiegészítésül még a' köv. esatoljuk: olvastatt a' nmg Httó-tanács két rendbeli intézvénye, mellyek egyikében felszólítatik megyénk, hogy a' keblében létező egyesületek alapsabályit legfelsőbb megvizsgálás végett küldje föl, a' másik pedig a' védegyelet alapsabályinak ismertetését kívánja. Pestmegye tisztelve e' részben is a' fő felügyelési jogot, szolgabírói uton tudomást szerzend a' létező egyesületek szerkezetéről s ebbeli eljárása sikerét annak idejében legfensőbb helyre fölterjesztendi. Nádor ő főnsége hön szeretett főispánunk a' jövő tisztujtást illetőleg akként kívánt rendelkezni, hogy mindazok, kik ugyanakkor pénztárnokságért, versenyezni ohajtanak, mutassák ki hitelesen birtok-állapotjuk mibenlétét, különben kijelölítésre

*) Erre azt jegyzé meg hevenyében egy elméncz: igaz, hogy büntetni nem tud, mert különben a' szót már rég megtanította volna illedelmesh szólásmódra. Lev.

számot nem tarthatnak. Verner egyetemi érd. közoktatónak Verney névvel történt nemesítő levele kihirdetették. — A' legközelebbi közgyűlés nagy hét miatt nem mart. 18ka hanem 10kére tüzetett ki.

Zalában követjel. gyűlés. *) (Jan. 7kén.)

Hogy a' kibékülés angyala hosszabban kíván körünkben maradni, tanúság arra legközelebb tartott követszámolató gyűlésünk, mellyben mindaz, mi a' multban keserű volt, felejtve látszék lenni, és a' remények inkább a' jövő felé fordultak. Főispán ő nmg elnöksége alatt azzal köszöntött be követünk, hogy a' RRket isten éltesse, kiknek bizodal-mából visel az azon szép tisztet, mellynél diszesebb de egyszersmind terhesebb alkotványos életünkben alig van. Több rendű nyilatkozat volt hallható, mellyek jobbadán mind megegyeztek abban, miszerint a' 18 hónapos feszült munkálkodás eredménye szerfölött csekély; okát e' kedvetlen körülménynek némellyek a' kormányban keresék, mások a' felső tábla mostani állásában s a' két tábla közti viszonyok természetében hitték föltalálhatni. Elmondatték újra, mit már annyiszor hallánk, hogy a' jelen képviseleti rendszer hiányos, mert nem a' nemzet összes érdekeit személyesíti; ki volt emelve, mennyire fontos a' nép ügye, s hogy mindenképen azon kell lennünk, mihez képest az alkotvány sáncaiba minél többen vétessenek föl; volt szó a' felső tábla külön töredékeiről s magasztalva lőnek, kik ott az ellenzéket képezék; de megismertették azok érdeme is, kik a' jobb oldal ez imét méltán viselék; az alsó táblai oppositio ereje méltányolaték s legfőbb hibául tudaték be neki, hogy vezér nélkül tévedezett. — Szólt különösen az, kinek szavai nemesak megyénkben de országszerte közfigyelemmel fogadtatnak az értelmiség által, s kifejté, mennyire nem helyes azok cselekedete, kik a' mult országgyűlés ellen kikelnek, mivel eredményben az olly szegénynek tapasztaltaték, s kimondá egyuttal, mi üdvös hatását reménylhetni az itt megkezdett irány további folytatásának. Megható volt előterjesztése, midőn egy részről a' nép értelmi s erkölcsi s az ezekkel rokon kapcsolatban álló jogi emeltetését sürgeté, más részt megfigyelmezteté a' RRket, mit bír alkotványunk az arisztokratiában, s mi lélekisméretes gond kívántatik t. hozásunk részéről abeli törekvéseinél, ha a' népet s kiváltságosakat egymáshoz közelebb vinni ügyekszik. Különösen nyilatkozék a' föl is, miért hiszi a' most szétoszlott országgyűlést olly csekély eredménynek, s e' tekintetben tan szerfölötti fontosságot is tulajdonit a' három évi idő köznek, melly egyiki országgyűléstől a' másikig majd semmit nem tevés közt foly el, miből többi közt következik hogy a' képviselő hongyülésre érkeztekor nem mindig képes ott fölvenni az ügyek megszakasztott fonatát, hol az előbbeni törv. hozás letette, hatalmas eszköz volna e' hiba megszüntetésire, ha évenként tartatnék országgyűlés. A' kir. városok ügye mondhatni országszerte pártolt esme volt s ha e' részben mégis mi sem ment teljesülésbe a' nemzet hő reményei közül, az é r t é p e n nem érdemelnek vádoltatást követ urak, mert tudva van mindenki előtt e' tekintetben, mennyi munkásságot s eddig soha nem tapasztalt szorgalmat mutattak az illetők e' nagy fontosságú ügy tisztába hozásánál; azonban a' kezdet itt is megtörtént s bizton reménylhetjük hogy a' jövő gyümölesökké fogja érlelni az elhittett magvakat. — Volt vita a' nép petitió-jogáról — s erre nézve a' divatozó megyei gyakorlat főnhagyatik; — a' honoratorok szavazattal bírnak; — némi surlódásra nyújtott alkalmat azon kérdés: kiket illet a' jog nem t. bírákat törv. székü ilnökségre kinevezni? s minthogy világos törvényünk van, melly e' részben a' RRet állítja e' végre föl jogosítottaknak, főispán ő nmg ebbeli minden követeléstől elállott; kiknek következtében 18 t. b. fölkiáltás utján választaték meg, s köztük a' legújabb törvény értelmében van nem nemes is. Az országossá vált védegyeleti eszme D. F. által igen üdvösnek állittaték, mint a' mellő megkezdé a' socialis téren működést, egyszersmind némi kárpótlást nyújt védvámrendszer nem létében; azonban a' védegyeletnek megyénk általi pártoltatása akkorra határozaték, ha ezt a' szükség úgy fogná kívánni. Megyénk mindenkor ügyekezett az adózó nép terhein könnyíteni, ez okból most is választmány van kiküldve melly a' közmunkákról hozott törvény szerint részletes javaslati szabályokat készi-

*) Nem rendes levelezőnkül.

A' Szerk.

tend; különösen pedig az adózók által eszközölt levélküldözés által történhető számos visszaélés megszüntetésire nézve kérettek az illető tisztviselők, hogy az illetén levelezést csupán hivatalos ügyekben használják. Nem legörvendetesb volt egy jelentés, melly a' httö tanács kérdése következtében tett vizsgálat után eredménykép tudatá a' RRel, miként a' jobbagytelket bíró nemesekre hozott adóztatási törvény (1836) foganatba még eddig nem minde-nütt vétetett; e' hanyagság orvosoltatni fog; a' nemeseknek ezentul csak egy adószedőjük lesz. Bizonyos nemes község az orsz. gyűlési költség kivételére megkivántató összeírásakor ellenszegült, sőt az illető tisztviselőtől irományit erőszakkal elragadá; eziránt vizsgálat határozatott, szükség esetére még hatalomkarral is.

Debreczen, jan. 12én.

Az új városi előjáróság még igen kevés jelét adá létezésének, — ha csak azt jelenségnél nem vesszük, hogy némelly új hivatalnok azzal kezdé meg hivatali pályáját, hogy a' város ökrei által egész nyáron át házat építettett magának (hiában: igen szegény!?!); — mi azonban még mindig a' k a r n á n k jó reményben lenni. Beh kár, hogy a' remény igen bizonytalan valami, mert az illető főurak nem igen ohajják hogy azon nagy hatású tanácsot olly emberek képezzék, kik magok esze után és lábukon járnak. Mi városi lakosok igen kaczagjuk az olly hiszékeny főket, kik úgy vélekesznek, hogy a' város mostani előjárója ohajják az új városzerkezetet; mert ezen jó urak azt tartják legüdvösbnék, ha minden jog és hatalom változatlanul az ő kezökben összesedik; ők a' város feletti ur i h a t ó s á g o n senkivel sem vágnak osztakozni. — Ez alkalommal küldöm habar későskén is volt o. gyűlési követünknek Komlóssy László főkapitánynak mult dec. 2kán a' követjelentési gyűlésen mondott beszédét a' Társalkodó számára.

Csongrád népes mezővárost is áthatá ama' szent s atyáink által szerzett örökségünk; nemzeti-ségünk s értelmiségünk előmozdítása; midőn e' végre olvasó-egyesületet alapított. Ez, melly harmadik életét ér el, már kezdetben 94 tagot számlált. Jelenleg több hirlappal s 240 f. pp. könyvtárral dicsekszik. Neveli egyesületünk lelkesedését m. Károlyi István gr. ur magas helybenhagyása. Amde mint mindennek, úgy Egyesületünknek is, fájdalom! akadtak ellenei, kik arra erkölcselenségi bélyeget sütni s ekkép azt annak tanyájává tenni kívánnak. Ezt mi valamint mélyen megilletődve hal- lók, úgy szent kötelességünknek tartjuk a' nyilvánosság útján, mint gonosz rágalmat, megczafolni. Ugy hiszszük, titkos öröm fogná el ama koholmány szerzőjének lelkét, ha nemzetiségünk — legszen- tebb sajátunk — sírba dölne; különben Egyesüle- tünk — mint annak tényezője ellen, legyen az bár milly parányi is — kajanság-szülte agyarkodásit — sértve azt, sértve a' hont, fölhangyna. Mi azonban kitűzött pályánkon biztossan haladunk s szívünk mélyben vésett jelszavunknak — melly minden szépben jóban haladás — mennyire lehet, öszszesített erővel megfelelni iparkodandunk; s ekkép azon igaz s nem ál-honfiakkal fogunk kezét, kik a' magyar nemzet szent ügyét szívükön hordozzák. Z. J.

Budapesti napló (jan. 23kán.) Vigan telik a' farsang, hegyen völgyön vagy inkább emeleten és föld-szint táncz és zene hangzik szerete szét. A' bálók számát merkuri fürkésztel sem bírnák fölmutatni: azért ezzel nem is bajlódunk, csak sajónnal említjük meg, hogy a' növegyeleti tánczvizgalom nem vezette jótékony eredmény-hez a' szép szándoku emberbarátnak. De a' mult szerdán rákövetkezett védegyeleti hál fényesen ment vég-hez; mellyben azon kérés, miszerint: mindenki mennyire lehet, hön kelmeben jelenjék meg, szép sükerű volt; nem annyira férfiak, mint a' hájos hölgyesereg viselvé az egyszerű szép magyaros öltözeteket; s kitűnő vendégek diszesítvén a' vizgalmat. Magyar nyíltság és tisztelettel párosí fésztelenség fűszerezék a' szép estélyt, mellyben legfőbbször láttuk eljeitenni nemzeti tánczunkat. — Azt mondják hogy farsang után a' német színházra nagy böjt érkezik, azaz: hogy az eddigi s o v á n y táplálkozás után valóságos szünet fogna beállani: miben mi tamások vagyunk — mi azonban a' nemzeti színházra nézve nagyon súlyos körülmény lenne, viselni kénytelenítettvén eza' nagy esődületek sulyát. Egressy G. jutalmul Szigligeti Vándor színészek' ezimű művét hozandja színre. — Valahányszor a' Duna-parton és Terézia városban látjuk az ép izmos zsidó fiukat, kik gyufa, nadrágfék, stb. apróságok árulgatásával fészérik a' drága napot, eszünkbe jut: mennyi erőt nyerhetne ezekben is a' gyáripar, holott most csak ez utóbbiban sürgyén hasztalan esőselékké válnak; a' tehetősekbek úgy is boltban vásárolnak, a' szegények, főleg pedig a' falusi nép közönségesen rászédetnek ez aprósi vándor

szatóságok által. — Dunánk már minten jégűl, de még a' gőzhajóktól is az volt, azonban, noha itt a' tél dereka, még sem hiúsult meg a' két város közti könnyebb közlekedés előmozdítása felőli reményünk, sőt csakugyan jan. 22-ke óta Buda gőzös újra megkezdé a' két testvér város közti szállításait. — A' multkor említettük színhálali eset eszméjéhez figyelemre méltó adatokat emlit a' Nemzeti újság, egész lelkesültséggel sürgetvén, mint mi is pár év előtt egy beregi eset alkalmakor, a' halottas-kamrák létesítését; mi az ezzel párosult eddig legyőzhetetlen akadályok tekintetéből, egyelőre a' halottkémlést ohajtanók biztosabban rendeztetni; mert bizony bizony retentó dolog egy vizsgáló könnyelműsége miatt kétszeres halált szenvedni! — Mult héten nagy merény készült a' Pesti Divatlap érd. szerkesztője — s közvetlen esaládja ellen, a' házi dajka ugyanis több ezinkossal egyetértésben szándékozott asszonyának vagyona — s talán életére törni, mi azonban nem sikerült! mert erőlyes városkapitányunk ezélszerű ellenrendekezései következtében 3 közülök hurokra került. — Az üllői utra egy ezredet befogadható laktanya tervezetik; vajjon azon pompás épülethez köveztet uton lehet é majd eljutni? — Elmulasztók az alkalmat, de talán nem késünk ha rosziálásunkat nyilvánítjuk azon durvaság fölött, miszerint néhány műbarát derék Szigligetinkkel a' d. rúpók adatását szállásán is éreztetni kívánta; szomorú dolog uraim, midőn annyi estének élveit, s ezekben a' nyelvünk iránt kelesztett rokonszenvet, s illetőleg színházunknak idegenek általi pártoltságát egy pár óra unalmaért feledni tudjuk! — Mint a' fagyos időben megnehezült, úgy e' tavaszuló napokban könnyebbé vált a' Dunáni átjárás; s ennek köszönjük a' Budáról olly könnyedén átszállongó híreket, miszerint ott nevezetes rablások történnék; azonban jobb lenne fővárosi közönségünknek illy alapítan hírekkel nem igen ámitatni el magát. Erélyes rendőrségünk legközelebb is, mint a' fenebbi esetből kiviláglott, biztos tanujeleit adá a' hümmérenyek elleni komoly eljárásának. Általa vallott kudarcot azon 2 naplopó is, ki a' Fehér hajó szobájából saját raktárát szándékozott szaporítani; de midőn a' zsákmányt Budára esolnakaszatná (ki hinné?) a' Duna hátáról visszaáidézte-tett és nyakon esipetett. — Egy könyvet ajánlunk t. olvasóink figyelmébe, mely a' Losoneczon jun. 19-kén 1844-ben tartott nógrádi evang. esperességi olvasó és munkáló könyvtári ünnepély részleteit tartalmazza következőkben: Előbb magunkat miveljük, hogy másokat taníthassunk: Kubinyi Agostontól, Ulfilas: Walentinyi Jánostól. Földtani nézetek Ritter leezkéji után: Svehla Páltól. Kegyeletekről-Pályakérdés: Tóth Mihálytól. A' confirmatio hatása a' protestansok vallásos nevelésére. Trsztyénszky Ferenczről. Metaphysikai előzvények: Teray Károlytól. Néhány szó a' távesöví éreztükrök készítéséről: Pekár Lajostól. A' hangyák, mese Maróthy Jánostól. Az egész Emich Gusztáv pesti könyvársnál 50 ezüst krért kapható. — Nemzeti színházunkat illetőleg meglepő hír kering szájról szájra, mi ha valósul, a' dolgok jelen folyamában sajnos is válhatik; nemz. színházigazgatónk ugyanis eddigi díszes hivatalát elhagyni szándékozik, sőt biztos állítás szerint lemondását jan. 15-d. be is adta. Némelyek már ajánlkozót emlitnek az ügyre nézve; mi azonban a' nélkül hogy a' még előttünk tudva nem levő ajánlkozók ügyességét kétségbe vonhatók, a' gyakor 's mohó változás mellett intézetünk esökkenésétől tartunk. Jeles színésznink úgy sem számomas, maholnap némely része korosul nehezül 's mindaddig az utósarjadékkal nem igen vérmesen kecsgetjük magunkat. Illy körülmények közt nem esuda, ha most minden bizodalom az országos igazgató erőlyes-ségében központosul. A' játékrendben egy idő óta bizonyos ingatlanság uralkodik, s gyakran vagyunk ám hanyagság tanúi is. Mind e' mellett azon földszinti jelene-tet még sem helyeselhettük, miszerint egy valaki szabadságot von magának a' színpadra Felkiabálni: tanuljon! ez nemesak az élvezetet esökkeníti, hanem más zavart is okozhat; e' mellett a' közönség is több figyelmet igényel mint egyediségünk. Mi némely színésznink azon önkénykedését illeti, hogy derék pályatársukat a' Vándorszínészek' előadafásában segíteni vonakodnak, csak azon megjegyezni-valónk van, hogy illy tények előbb utóbb önmagunkat bosszulják meg. Ha a' társaság minden fokozatu osztályosinak szepőföltjait előtűntethetik színpadon, nem látjuk alapos okát: miért bírnának kizáró szabadítékkal csupán az azokat szereplők, hogy árnyékol-dalaik ki ne tűntethessenek? — Hír szerint a' duna-gőzhajózási társaság csakugyan szerződött a' trieszti Lloydal 's ez a' Vaskapu és Konstantinápoly közti vonal-hajózást átvette amattól, melly okbul a' kormánytul 600 ezer p.ft. segéd-kölesönt is kapott igen kedvező feltételek alatt a' visszafizetésre nézve. Így egész erővel terjesz-kedhetik a' dunagőzhajózási társaság egyéb folyóinkra is jövendőben.

Igazítás. Mult számunkban értelemzavaró köv. két líba esuzott be 32 old. 2ik hasáb 4ik sorb: gyakorlat helyett, g y a k o r l a t i: 34 old. első hasáb 66ik sorban e' szók után: „méltányla a' szépet jót“ ezen kimaradt sor: „nyiltan lépett föl a' külföldieskedés ellenében bármí szín alatt mutatkozzék is az, s — — — „olvastassék.

Ausztria.

Mult esztendei június Sdikán kelt legfelsőbb határozat által a' közelebbi köziparműkiállítás érdeklő valamennyi ügyeinek vezérlésére kinevezett udvari bizottság következőket bo es a t köztudomásul: 1) Az ausztriai műkészítvények kiállítása Bécs fővárosban 1845 majus 15-től kezdve június végeig tartand. 2) Ezen kiállítás részint a' es. kir.

műgyetemi intézet beltéreiben, részint különös e' végre szánt 's a' mondott intézet épületeivel alkalmas öszszeköttetésbe hozott esarnokokban, mellyek felállítására ezen intézet előhelyén a' kívánt ren lelések már megtétettek, találand helyet. 3) A' kiállításra általjában a' mű-és gyárkészítvények, ugy szinte azon felolgozatlan kelmék is alkalmasak, mellyek mineműsége az illető iparág állapotjára befolyással van. 4) Nagyobb terjedékű és súlyú tárgyakról tökéletesen készített minták beküldethetnek; mustralapok csak egyes osztályozatok kiegészítéséül vállalhatók el. 5) A' kiállításra készítvényeket küldeni kívánó iparizók felszólittanak: hogy 1845 január 1-től február közepéig a' beküldendő tárgyak mineműségét, valamint azon vizirányos vagy függőleges területet, melly felállításukra kívántatni fog, előleg közöljék. 6) Ezen bejelentés köv. felirással: „Direktion der allgemeinen österreichischen Gewerbs Ausstellung in Wien“ ellátandó, melly is minden es. kir. postahivatalnál bérmentesen elfogadtatik. 7) A' tárgyak ugyanazon felírás alatti beküldetésének történni kell martius 1-től legfőlebb aprilis 30-ig. 8) A' cikkek kettős jegyzékkel (Fattura) ellátandók, mellyek egyik példánya vételvel gyanánt az igazgatóság aláírásával visszaadandó, másika pedig az igazgatóság által használtatni fog. 9) Azon iparizók, kik a' kiállítás alatt Bécsben jelen nincsenek, bizományost állítsanak 's az igazgatóságnak jelentsék be. 10) A' beküldött tárgyak az átvétel napjától a' kiállítás-térekből meghatározandó elvitelig a' kincstár költségén egy tűzkármentesítő társaságnál bevallott értékeikhez képest tűzveszély ellen biztosítottak; olly tárgyak, mellyek értéke be nem vallatik, e' biztosításba nem vétetnek be. 11) A' kiállítónak szabadságban álland portékáihoz az eladási árt melékelni 's azokat kiállítás alatt eladni, az efféle tárgy mint „eladott“ fog feljegyeztetni, de csak a' kiállítás berekesztésével vitethetik el. 12) Berekesztvén a' kiállítás, a' tulajdonosok vagy bizományosaik ezikkeiket a' nyert vételvel visszaadása mellett legfőlebb 14 nap alatt visszaveendik, azokat legközelebb jul. utolsó napjáig a' kiállítási térekből el-takarítandók. 13) Legérdemesb működések méltánylatára arany, ezüst és bronzból készített emlékpénzek és beesülleteli emlités rendeltettek, az efféle kitüntetés előbbi megnyerése nem zárván ki az ismételt elnyerhetést. 14) Az udv. bizottság elismer belöldi ipar-és egyéb szakértők által szaporítandja számát, miszerint kiállított tárgyaknak honi ipar szempontjából kitüntetése felett megnyugvással ítélhessen. 15) A' kiállítók saját érdekében áll a' bejelentések 's jegyzékek (Fatturen) beküldéséhez üzletükről is olly adatokat kapcsolni, mellyekből a' bizottság annak kiterjedését 's korát, a' helybeli akadályokat, mellyek legyőzettek, a' használt mozdító erő mineműségét és nagyságát, divatozó munkabérekét, azon iparágakat, mellyeket foglalkodtatnak, valamint azt is kitudhassa: minő részt vegyenek a' nagy kereskedésben 's mennyire folyjanak az árviszonyokra. 16) Azon kiállítók, kik mint az udv. bizottság tagjai a' megbíralásban részt vesznek, ez okbul a' jutalom-nyerhetésből kizáratvák, kitüntetés okaért mindazáltal neveik nyilvános lajstromban 's a' kiállítás téreibe mintaz udv. bizottság pályázatlan tagjai („Mitglied der Hofkommission außer Concurr“) följegyeztetnek. 17) Az odaitelt kitüntetések kiszolgáltatása a' kiállítás végével méltó és ünnepélyes módon történnelik meg.

Spanyolország.

Uj évet az udvar fényes ünnepélylyel üllte meg Narvaez palotájában. Izabella királyné a' tábornagygyal nyitá meg a' táncvizigalmat. Zurbano Portugáliában tartózkodik. Logronyóhoz félőrai távolságban jó barátinál lappangott. —

Anglia.

Berlini magánylevelek szerint alapos kezd lenni azon hír, hogy Victoria krnő főnséges férjével jövő tavaszon Potsdamot meglátogatja, 's ezen szerencsében más német udvarok is részesülnek. Legközelebb Buckingham hget szándékoznak ő föls. Stowe mezei lakán meglátogatni, hol erősen készülnek az elfogadásához. Az Examiner köv. egyenvonalt híz Franciaország. és Amerika közt: Guizot pártja Franciaországban hasonlít Clayéhez az egyes. státusokban; képes, tudományos 's felvilágult férfiak pártja az v. ész- 's birtokaristokratia, melly fölfor-gatott státusokban a' hajdani születési nemesség helyét foglalja el. Az amerikai whig francia doctrinair

esak azon különbséggel, hogy az amerikai whiget forradalmi kicsapongások félelme v. emléke soha sem ösztönzé a' sajtószabadság esonkítására. Mindkettő hevesen ellenzi az anarchicus mozgalmakat, ugyanazért a' központosítási kormány hatása 's tekintélye növelésén igyekeznek. Mindkettő védi keresk. törv. hozásban a' tilalmat 's kizárólagos létet, de mindkettő hevesen 's következténydúsán ellenzé eddig pol. ügyekben a' harcslármát. A' nemzeti dícsvágyat mindkettő belügyi fejlődésre 's virágzásra ohajtaná szoritani. Mindkettőt gyámolítják a' pénzirtokosok és gyárosok, 's jobban szeretik a' börtzén mint törv. széken. Hogy pedig a' hasonlat annál tökéletesb legyen, mindkettő, miután darab idő-ig tetőpontján fénylett, most hanyatlófélben van 's került v. kerül pol. vetélytársait. — A' dublini repealgyelet utolsó heti ülésében Mullen ügyvéd O' Connell levelét olvasta, melly szerint a' nagy igazgató az irlandi néphez intézendő fölszólítást néhány nap mulva küldheti be, mivel most éjjel nappal a' kegy. hagy. bill 's annak veszélyes következményei vizsgálásával foglalkozik. Indítványoztatni javasolja, hogy egy repealügyhez szító parlamentni tag se jelenjék meg a' legközelebbi üléseken Londonban, mivel honn sokkal nagyobb sikerrel működhetnek. Heti jövedelem 244 ft st. — A' lapok telvék földművesek kicsapongásával, mik különösen Tipperary grófságban vannak napirenden; mint szinte a' nép előtt gyűlöletes földsúrak temetésünnepélyinek háborgatása. Legnyugtalanítóbb azonban a' kegy. hagy. bill ellen napról napra növekedő szenvedélyes igazgató, mit világiak közt kivált szerzetesek eszközölnek, kik az által a' zárdák ügyét vélik veszélyeztetve; 's az mármányra ment, hogy Murray dublini érsek élete ellen összeesküvést létesíté, mi azonban ideje korán meghusított. Azon több lap által emlitett körülmény, miszerint a' kormány a' szent székel közvetlen viszonyba ohajt boesátkozni, sőt az egyezvény fölötti alkudozások már folynak is, élénk ellenzésre talált, majd kivétel nélkül, az irlandi sajtóvilágban. A' Normandi hg elleni 's mult számunkban érdeklött gyilkolási merényt tárgyzó panaszot jan. 6. tárgyalá a' hammersmithi rendőrség. A' hg személyesen jelent meg számos kísérettel. Körülményei francia legitimista források után javultak. Az előállított tanúk közt valami de la Barre gr. Losz és más egészen 's félnemes nevek szerepeltek. A' tárgyalást elhalaszták. Ezen tervezett gyilkolási merényt részint szándékos illusióknak részint az önesalódott rögeszméjékké tekintit valamenyi lap. A' hg ugyan nyilvánítja, miszerint legkevesbbé sem kételkedik, hogy ezen gyilkolási merény mint az 1833ki, a' francia kormány műve; megczafola egyszersmind azon hírlapi tévelygést, miszerint a' r. kath. hitet elhagyta volna, sőt arra ismét visszatért. Örömmel tapasztalhatni, minden nehézség daczára, kitűnő lelkesedéssel működik a' nyilvános nevelésnek minden birtokaiban előmozdításán. Évek óta maradt el Anglia a' művelt világ más népeitől azon nagy munkában, hogy a' nyilv. nevelést a' státuskötelezettség egy részéül tartsa. Az egyes. királyságban, v. helyesben Angliában 's Walesben a' közvélemény hatalma 's egyes társulatok munkássága megelőzék a' kormányt, 's most féltékenyül engedik azok meg, hogy magánynevelési ügyeik-be nyilv. hatalom avatkozzék. Amde a' többi birtok-részben, kivált Irlandban másképp van a' dolog! A' nevelés ügye itt hatalmas kézlökésre vár; a' társaság gyöngé v. fölözött vala, hogy maga magát nevelje: a' kormány, munkásságát tehát már több év óta ezen pontra fordítá. Valóban érdekes látni ezen szellem terjeszkedését jelenleg 's a' birodalom ép azon részeiben, hol egyfelől igen nehéz, másfelől legnagyobb jelentőségű dolog épségben fontartani azt, mit britt egybeköttetésnek nevezünk. Canadában szinte fontos lépések történnék ez ügyben, hol és kivált Alsócanadában minden nevelési intézkedés a' rom. kath. nép viszonyaihoz és szükségieikhez alkalmaztatvák; mert a' kormány, Anglia minden gyarmatiban, mindegyik hitvallás iránt türelmes 's méltányos politikát követ, minek alkalmazását csak Irland 's Angliában nehezíti annyira az angol nép protestáns szelleme 'stb. 'stb.

Franciaország.

Portalis gróf, a' pairkamrai válasz felírási köldöttétség előadója munkálkodását már a' választmány elé terjeszté, mi körül a' vitatkozások f. hó 9d. nyilvános ülésen valának megkezdendők. A' követ-

kamrai választmány minden minisztert meghallgatott 's most már a' trónbeszéd egyes szakai vizsgálatába bocsátkozék. A' külügyi miniszterségtől 7d. számos, a' taitui ügyre vonatkozó irományt kapott, ugyanily ígértetéek Sdra a' marokkai ügyek iránt. 9dikére nyilván. ülést rebesgettek, melyben a' kormány Villemain három lányai számára nyugpénzt szándékozik kieszközölni. A' kamarák tagjai közt az 1846 költségvetés, a' pótlékhitel- 's takaréktárak iránti t. javaslatok szétosztatvák.

A' pair-kamra jan. 11d. nyilván. ülésében Portalis gróf a' válaszfelirási javaslatot olvasá. Következő az: „Sire! Tisztelettel 's méltányolva fogadtuk fölséged szavait. A' belső jóllétnek mi is, mint fölséged tanuji levén hálát adunk a' gondviselésnek, mely megengedé hogy nemzeti munkásságunk az ország minden részeiben a' béke áldott gyümölcseit szaporíthassa. Örömmel ismerjük meg fölségeddel, hogy azon érdem törvényeink czélszerűségének tapintatteljes 's hű végrehajtása 's az általános értelmi haladásnak tulajdonítható. A' király nagy bölcsességében bizalmunk nem csalatkozék, midőn mult országgyűlés végeztével némely, felséged aggodalmát 's az orsz. komoly figyelmét igénylő bonyolultságok fordultak elő. Azon pillanatban, midőn ismételt ellenséges megtámadásokat, mik afrikai birtokinkat háborgaták, fegyveres erő által lón szükség meggátolni, józan politika vezérlé fegyvereket, mely szoros szem előtt tartá a' hadjárat czélját, 's az eszközöket illő viszonyban tartá az eredményel. Köszönet száraz földi 's tengeri katonáink vitárságának! Köszönet vezéreik ügyességének: a' háborúnak csak jelei mutatkoztak. Szárazon, vizen a' kettős győzelem rögtön helyreállítá a' felzavart békét. Bebizonyítván Franciaország hatalmát, tanujelét adá mérsékletének is. Sire! Algir volt azon dicsőséges nézőhely, hol fölséged három fija vetekedve buzgózkodék szolgálni honának. Hajónkon, zászlóaljaink élén harcossaink közt láttuk őket engedelmeskedni, vezérekedni 's kormányozni, láttuk, mint adak szüntelen példáját az alárendeltségnek, mit a' kat. kormányzás követel, 's a' könnyű kormányzásnak, mely engedelmségnek szeretetet eszközöl. Azon látogatás alkalmakor, mit fölséged Nagybritannia királynéjánál tön, tanusított fogadtatás, 's mindenütt nyilvánított önkéntes ragaszkodás kétségkívüli jelei a' britt nemzet érzelmeinek. A' benső 's kölcsönös barátság kiáltó tanubizonyosága hogy, fölséged Windsorban léte nem volt gyümölcstelen. A' két ország lakosira szerencsés

alkalom volt az, egymást méltányolni 's megérteni. A' külhatalmakkal egyetértés folytonossága kezsedik a' közbékeért, melynek árnyaiban szorgalom, jóllét 's hatalom naponként növekszik. Fölséged csüggedetlen fáradaimai, hogy ezen jótétek tartósak legyenek, kívülről is olly helyzetbe tevő hazánkat, mely erejéhez 's nagyságához méltó. Munka-fejlődés, alkotványos institutióinknak szabad működése, közhitel öregbedése 's az általános jóllét látható növekedése a' böles politika szerencsés sikere. Fenséged tudatja velünk, hogy évi bevételeink 's kiadásaink közt a' súlyegyen helyre állt. Ez annyiszor nyilvánított ohajtás valósitása nagy haladás leend mindenféle statusügyeink javítására hatalmas alap a' biztossághoz. Lelkiismeretes szorgalommal vizsgáljuk a' törvényeket, mik felséged parancsából előterjesztendők. A' különféle tárgyak, általános jóllét, jelesül: a' közmunkák iránti törv. javaslatok különös studiumink feladata leendnek. A' felirás többi része családí viszonyokat illető bökök. — A' köv. kamr. válaszfelirási választmány jan. 8d. tartott ülésében Guizot felvilágosításokat adott a' kölcsönös motozásjog mibenlétéről. Előadása oda ment ki, hogy a' kormány perczig sem veszté szeméi elől a' kamarák e' tekintetben tavaly nyilvánított ohajtását, minek létesítésén csüggedetlenül munkálkodék 's hogy kiváltkép ezen czéla használta a' király londoni útját. Az alkudozások annyira is mentek, mikép reméli, hogy kevés idő múlva olly eredményt terjeszthet elő, mely minden várakozásnak megfelel 's minden francia tengerészet-elégületlenségi ürügyet legyőz. Ezen nyilatkozáskor mind hangja, mind tagjáratása olly szilárdságot fejezett ki, mi hallgatóiban azon meggyőződést szülte, hogy a' kormány birtokában is van már az érintett eredménynek 's nyilvánítását azon fontos perczre akarja halasztani, midőn a' kamarában a' motozásjog szóba jövend. — Jan. 9d. a' köv. kamra közülés után szakosztályokká alakult, hogy a' költségvetés 's az 1847 ad. pótlékhitel iránti törvényjavaslat felett tanakodjék. A' költségvetési vitát már több szakosztály befejezte. A' pótlékhitel jelentékes vitára nem adott alkalmat. A' kormány 27 milliót kíván, ezen formába foglaltatván az előbbi számadási évekből átvett 18 milliónyi hitel 's törlesztés, a' kiadási fölség csak 9 millió. Az algiri szolgálat, marokkai hadjárat, 's a' francia ügyviselők kárpótlásai a' marokkai alattvalók által okozott veszteségekért körülbelül 5 m. 500 ezer ft. Ezen, a' marokkai ügyekkel viszonyban levő kiadá-

sok idézhetendnek heves szóvitát elé. Néhány követ már fel is szólítá a' minisztert, állítván hogy a' marokkai szultán köteles azon károkat megtéríteni, mit ő vagy emberei okoztak. Guizot: A' kárpótlási kérdés tisztán politikai, 's a' kormány ha a' kamarák e' tárgya felett vitatkozni fognak, előterjesztendi azon okokat, miért nem követelt a' szultántól hadi költséget. A' kárpótlást nem tagadhatni meg, mert a' francia ügyviselők szolgáltaiban voltak 's eltöket is csak esellel menthetvén meg, minden vagyonjuk a' felbőszült nép kezébe esék, minek fékezésére a' szultán maga is nem egyszerűen tehetetlen. A' portendiki ügy, miszerint a' porosz kir. választott bírósági ítélete következtében angol kereskedőknek 44 ezer fr. fizettetik kárpótlásul, némi ellenvetésre szolgált ürügyül. Guizot az erre vonatkozó irományok közlését megígérte. Ezen szakosztályi ülést megelőzte közülésben Soult marsall Villemain családjá számára nyugpénzt indítványozott 's előterjeszté ez iránt a' törv. javaslatot. Mely alkalmal köv. vázolá a' beteg miniszter életét 's körülményeit: Villemain Fer. A bel 1790d. jun. 11d. Parisban született. Alig 20 éves korában tevő szónoklat tanítójává Fontanes hires egyetemi nagy mestere, a' fiatal professor ezen bizalomra a' Éloge de Montaigne' mesterművével felelt, mit 1812ben az intézet megkoszorozott. Cromwell történeté az akademiába juttatá. Más két nagy ialmi műve a' statustanácsi utat nyitá meg előtte: 1830b. Eure kerület követté választotta, 's miután ezen állásában épen olly ügyes és tündöklő polit. szónokság jeleit adá, mint millyen tudós író volt, a' király párré nevezte 's 1839b. tárczát bizott rá. „Ő vagyontalan, tevő hozzá Soult, hitvesét a' színt szegényt, irtozatos betegség tartja tőle távol, három fiatal lányainak, kik ugyanazon időben veszték gyámjaikat, nincs más menedékjök, mint a' haza pártfogása. S Franciaország nem fog kétkedni, hogy őket lányáivá fogadja.“ Ezután a' miniszter felolvásá az illető törv. javaslatot, mely egyhangulag elfogadtatván szakosztályi véleményezésre utasították. Majd a' mult országgyűlésen intézetlenül maradt törv. javaslatok jegyzéke olvastatott; illyenek: a' lépési nyugpénzt, statustanácsot, borhamisítást, színházat, középoktatást, vasuti rendőrséget, különféle középületeket, új telegraf-vonalokat, választási szabad szavazatot, levélbér csökkentést, hirlapbélyeg-eltörlesztést 's b. illetők.

ÉRTESÍTŐ.

Geibel Károly
pesti könyvtárusnál kapható:
MAGYAROK TÖRTÉNETE
Irtá
Horváth Mihály.
3ik kötet, Velinen fűzve. 2 ft. 3—3

Árcsökentés.
A' nméltu m. kir. udv. kincst. rendeletéből ezennel közhírré tétetik; hogy a' pécsi, egri, miskolci, szegedi, aradi, temesvári, eszéki, újvidéki, zimonyi, győri, sopronyi, pozsonyi, sóvári, varasdi és fumei kir. sőtisztegeknél, nemkülönben a' kassai kir. harminczadivatalnál a' megromlott és hiányos sökezelési eszközöknek időről időre megkivántatá helyreállítása 's illetőleg átöntése végett — nyilvános árcsökentés 1845k. esztend. febr. 3kán reggeli 9 órakor tartatni fog. A' vállalkozni szándékozókat tehát ezennel fölszólíttatnak, hogy 40 p ft. bérpénzzel ellátva a' kijelölt helyeken és határpepon jelenjenek meg, hol is a' szerződés pontjai megtekintethők. 1—3

Tanító-székekre Csödhirdetés.
A' magyar királyi tudományos Egyetemenél, a' görög nyelv, 's új szövetség szent könyvei ismertetének, és magyarizatiának tanító-széke, néhai Filinger Leopold halála által megürülvén, ennek betöltése végett, az ottani theologiai kar előtt tartandó csödület határnapja, felsőbb rendelet következtében, f. e. május 13kára van kitűzve.

Nemkülönben a' zágrábi tudományos Akademiánál megürült, és 800 pengő fit fizetéssel ellátott szónoki, és hitudomány-tanítói állomás betöltése végett, a' szokott csödület zágrábi megyés-püspök ur ónmga előtt, f. e. febr. 20kán fog tartatni, Kelt Pesten jan. 21kén 1845. Szoblahói Palma Elek a' pesti kir. tud. Egyet. hites jegyzője. 1—3

Látomásozott másolata a' 20417. feljebbviteli számmak.
1873. szám. Hirdetvény Galicziának Kolomea kerületi városatanácsa által ezennel hírvil adatik: mikép Gömery Israel császári királyi kerületi bizta 1824diki apríl. 19kén. özvegye szül. Glande Francziska pedig 1828 febr. 22kén Kolomea kerület hasonnevű városban Galicziában végrendelet nélkül elhunytak. Ennek hátramaradt tömege áll gyümölcösözésre kiadott 300 forintnyi tőkepénzből és bezárólag 1844k. octob. 9 likeig befolyt 's bírói letétkép készpénzben fekvő 106 pengő forintnyi és 2 krajezárnvi kamatokból. Mivel ezen ítéloszék előtt nincs tudva: vajjon és kik tarthatnak örökösödési jogot ezen elhunytak tömegéhez, azért mindazok, kiknek erre nézve bármí jogalapon támasztható igényeik lennének, figyelmeztetnek arra: hogy örökösödési jogaikat egy év alatt ezen törvényszéknel mint eljáró bíróságnál annál inkább jelenték 's kellőleg mutassák ki, mivel különben ezen tömeg az illető gondviselő Rudniczky János, és a' netalán igazolandó örökösökkel a' törvény rendelete szerint fog tárgyalatni. k. kerületi Kolomea város tanácsától 1844 oct. 12kén. Janacs m. k. polgármester. Másolat hiteltesítéséről

Lemberg 1844. dec. 2kán. Kravicki feljebbviteli kiadó igazgató. 1—3

A' nm. m. k. udv. kincst. kegyes rendeléséből közhírré tétetik: hogy 1844d. évi diósgyőri uradalombeli termesz 3 hordó majorsági, és 493 hordó dézma-borok, 1845d. év febr. 8kán Miskolczon tartandó nyilvános árverés útján készpénz fizetés mellett eladatni fognak. 1—3

A' „Corpus Juris“ legújabb kiadásának 10 és 11dik kötete Werbőczy István hármias könyvét és a' törvényeket sz. Istvántól kezdve egész az 1844dik évben hozott törvényig magában foglalók, elhagyván a' sajtót; addig is, mig a' már sajtó alatt levő 11dik rész a' Corpus Juris leledjét és többi mellékleteit magában foglalandó elkészülend, külön is ki fognak szolgáltatni a' Corpus Juris egész árának azaz 25 fr. pp. letétele mellett; egy Biztosítványal, mely előmutatójának a' 11dik kötetet mihelyt a' sajtó elhagyja, ingyen ki fog adatni; mellyrol annak idejében a' t. közönség hírlapi uton értesitetni fog. A' m. kir. egyetemi nyomda-könyvtárus ügyviselősége által 1845i jan. 15én. 2—2

Hirdetvény.
A' fóm. m. k. udv. kincst. kegy. rendeletéből közhírré tétetik hogy a' meg-

Gabonaár váltó g ar as ban, Pesten pesti, egyebütt pozs. mérőt értve.

	Tisztabúza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukorica.
Pesten, Január 17. (pesti m.)	110-128	80-93	68-75	56-62	54-60	65-71
Szegeden, dec. 11. (posz. m.)	60-75	—	—	—	—	—
Pécsét, jan. 4. „ „	— 75	55-60	— 50	— 31	— 42	— 44
Győrött, dec. 21. „ „	70-84	48-55	50-60	42-44	35-40	48-52
N. Szombatban jan. 10. „ „	92-106	—	64-68	48-52	38-40	—
Mosonyban, „ 9. „ „	21-104	—	60-72	40-47	39-45	50-76
Pozsonyban, „ 14. „ „	86-112	—	60-66	51-54	40-43	54-58
Miskolczon dec. 31. „ „	65-70	55-60	47-53	35-40	25-26	30-40

Dunavizálás: jan. 17kén: 3' 11" 0" a' 0 föltt.